

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

”Ajatus siitä, että kokemuksestani olisi hyötyä muille.”

Kartoitus Aivovammaliiton vapaaehtoistyön strategian laadinnan pohjaksi.

Annukka Helander

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

9/2012

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Annukka Helander	Sivumäärä 55 ja 7 liitesivua
Työn nimi "Ajatus siitä, että kokemuksestani olisi hyötyä muille." Kartoitusta Aivovammaliiton vapaaehtoistyön strategian laadinnan pohjaksi.	
Ohjaava(t) opettaja(t) Annikki Ahlqvist	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Aivovammaliitto ry.	
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tilasi Aivovammaliitto ry. Opinnäytetyön tulosten pohjalta luodaan järjestön vapaaehtoistyön strategia. Strategiatyön kautta päästään entistä selkeämpään toiminnan organisointiin ja kehittymiseen.</p> <p>Opinnäytetyössä kartoitettiin Aivovammaliiton vapaaehtoistyöntekijöiden kokemuksia vapaaehtoistyön strategian laadinnan pohjaksi. Kyselylomakkeen avulla selvitettiin Aivovammaliiton vapaaehtoistyöntekijöiden motiiveja toimintaan osallistumiselle, kokemuksia vapaaehtoistyön tekemisestä sekä mielipiteitä, mihin suuntaan toimintaa tulisi kehittää. Kyselylomakkeen luomisessa käytettiin tuoreimpia suomalaisia vapaaehtoistyön tutkimuksia.</p> <p>Tietoperustassa selvitettiin vapaaehtoistyön merkitystä osana yhteiskunnallista osallistumista ja sen tämän hetkisiä ilmiöitä sekä strategiatyön merkitystä osana järjestöjen menestystä. Tutkimuksessa käsiteltiin aivovamman vaikutusta tutkimukseen osallistumisessa, mutta yleisesti pyrittiin eroon vammaisuuden mukanaan tuomasta ongelmakeskeisyydestä.</p> <p>Kartoituksen tulosten mukaan Aivovammaliitto ry on pitkälti onnistunut vapaaehtoistyön tarjoamisessa, mutta kenttä kaipaa erityisesti selkeyttämistä. Aivovammaliiton vapaaehtoistyöntekijöitä motivoi erityisesti halu auttaa, mahdollisuus vaikuttaa, osallistuminen järjestötoimintaan sekä halu olla vertaisten kanssa. Yhteisöllisyyden kokeminen korostui toiminnassa mukana pysymisen syynä.</p> <p>Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää vastaavien pienten sosiaali- ja terveystieteiden järjestöjen strategian laadinnassa.</p>	
Asiasanat Aivovamma, järjestötoiminta, motivaatio, strategiatyö, vapaaehtoistyö.	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Civic Activity and Youth Work

ABSTRACT

Author Annukka Helander	Number of Pages 55 and 7 annexes
Title "Just a thought, my experience can be useful for others." A survey for strategy of voluntary work in Traumatic Brain Injury Association.	
Supervisor(s) Annikki Ahlqvist	
Subscriber and/or Mentor The Finnish Traumatic Brain Injury Association	
<p>Abstract</p> <p>This thesis was subscribed by Traumatic Brain Injury Association. Researches will be used to Association's strategy of voluntary work. Strategy work is a way to clarify how activities can be organized and developed.</p> <p>The thesis was made for surveying voluntary work in Traumatic Brain Injury Association for construct a strategy. A questionnaire was used for finding out the volunteer's motivations, experiences and opinions for developing the activity in the Association. The fresh Finnish researches in voluntary work were used for creating the questionnaire.</p> <p>In the abstract voluntary work has been analysed as a part of social activity and on this time. Also strategy work as a success of organizations. The traumatic brain injury was covering in this research, but in general was to rid out of the problems of disabilities.</p> <p>Results of the survey express that Traumatic Brain Injury Association has to arrange the possibilities of voluntary work quite well, but the work still needs to be clarified. The motivations of the volunteers are the will help, change to actuate, participate the organization activity and will be in the peer group. Communal experiences were etched when involved the society.</p> <p>The thesis can be useful for strategy work on other small organizations in Social and Health Care Sector.</p>	
Keywords Traumatic Brain injury, organization activity, motivation, strategy process, voluntary work.	

SISÄLLYS

JOHDANTO	5
1 TIETOPERUSTA	10
1.1 Vapaaehtoistyö osana yhteiskuntaa	11
1.2 Aikaisempia tutkimuksia	15
1.2.1 Vapaaehtoismotivaation timanttimalli	15
1.2.2 Vapaaehtoistyön ytimessä	17
1.3 Aivovamman saaneen henkilön erityispiirteet tutkimukseen osallistujana	18
2 TUTKIMUKSEN TEKEMINEN	21
2.1 Kyselyn toteuttaminen	23
2.2 Tutkimuksen kohdejoukko	26
3 JOHTOPÄÄTÖKSET KYSELYSTÄ	33
3.1 Vapaaehtoistyön tuki ja yhteistyön sujuvuus	33
3.2 Vapaaehtoistyön motiivit	36
3.2.1 Motiivit timanttimallin mukaan	40
3.3 Vapaaehtoistoiminnasta aiheutuvat kulut	43
3.4 Kehittyvä vapaaehtoistyö	46
4 POHDINTA	47
LÄHTEET	53
LIITTEET	56

JOHDANTO

Joka vuosi 15 000 - 20 000 suomalaista saa aivovamman. Pysyvä aivovamman jälkitila arvellaan olevan noin 100 000 suomalaisella. Yleisimpiä syitä aivovamman saamiseen ovat kaatumiset, putoamiset, liikenneonnettomuudet ja työtapa-urmat. Noin puolet onnettomuuksista tapahtuu alkoholin vaikutuksen alaisina ja noin puolet henkilöistä on vammautuessaan nuoria, alle 35-vuotiaita. (Tenovuo 2010; 2011.) Aivovamma syntyy siis tapaturmaisesti aiheuttaen vaurion aivokudokseen. Aivovauriolla tarkoitetaan laajemmin esimerkiksi hapen puutteesta, infarkteista tai kasvaimista johtuvia jälkitiloja.

Länsimaissa aivovammoihin kuolee alle 40-vuotiaita enemmän kuin kaikkiin sairauksiin yhteensä. Aivovammojen jälkitilojen vuoksi menetetään työvuosia enemmän kuin syöpäsairauksien, aivoverisuonisairauksien ja HIV:n tai AIDS:n vuoksi yhteensä. Aivovamma on myös lasten yleisin kuolinsyy. (Tenovuo 2011.) Aivovammojen ennaltaehkäisy on siis tärkeää. Yleisen tiedon lisäämisen ja edunvalvonnan lisäksi Aivovammaliitolla on tärkeä rooli myös ennaltaehkäisyssä. Ennaltaehkäisyä tukee osaltaan positiivinen järjestökuva, hyvin toimiva järjestö sen takana sekä yleisen aivovammatietouden kasvu.

Aivovammaliiton perustehtävä on toimia aivovamman saaneiden, heidän läheistensä ja alan ammattilaisten välisen, hoitoon ja kuntoutukseen liittyvän vuorovaikutuksen edistäjänä ja ylläpitäjänä (Lindstam 2010, 5). Tärkeä tehtävä on myös tukea aivovamman saaneita ja heidän omaisiaan vammautumisen jälkeisessä elämässä. Uudessa tilanteessa voimavaroja voi saada myös yhdistystoimintaan osallistumisen kautta.

Vuonna 2012 Aivovammaliitto saavuttaa kahdenkymmenen vuoden iän. Järjestön toiminta on hakenut pitkään uomiaan, mutta nyt näyttää siltä, että toiminta on vakiintumassa. Aivovammaliiton ensimmäinen strategia on luotu vuosille 2010-2014 ja se on osaltaan kirkastanut järjestön tavoitteita. Toiminta on vakiintunut viimeisten vuosien aikana samalla, kun toiminta ja resurssit ovat kasvaneet voimakkaasti. Järjestölle on valittu ensimmäinen puheenjohtaja, joka on toimessa omaisen roolissa. Se lienee yksi merkki vammakeskeisyyden siirtymisestä taka-alalle ja entistä voimallisemmasta vaikuttamistyön esiintulosta.

Alkuvuosina Aivovammaliiton toiminta on ollut pääasiassa aivovamman saaneiden varassa, vaikka aivovamma erilaisine oireineen yleensä vaikeuttaa yhdistystoiminnan toteuttamista. Ensimmäiset työntekijät liittoon on palkattu 2000-luvun vaihteessa. Nykytilassa ollaan kehittämässä yhä laajemmin yhteistyötä, jossa jokaiselle löytyy paikka toimia aivovammautuneiden henkilöiden tarvitseman tuen takaamiseksi. (Lindstam 2010, 7.)

Juhlavuoteen Aivovammaliitto ponnistaa noin 2000 jäsenen voimin. Jäsenmäärä ei ole suuri aivovamman saaneiden henkilöiden määrään nähden. Järjestön edelleen kehittymiselle on selkeä tilaus ja vapaaehtoistoiminnan kartoituksella ja strategian luomisella mennään osiltaan sitä kohti.

Aivovammaliiton strategian kartoituksessa (Lindstam 2010, 52-53) selvisi, että kaikki vastaajaryhmät eli aivovamman saaneet henkilöt, heidän omaisensa, työntekijät ja muut ammattilaiset, pitivät vapaaehtoistoimintaa merkittävänä järjestötyön osana tulevaisuudessa. Odotukset tosin vaihtelivat suuresti, mutta positiiviset seikat yhteen vetäen voisi mainita mm. jäsenmäärän kasvun sekä palkatun henkilöstön ja jäsenistön välisen kehittyvän yhteistyön. Kartoituksesta voi päätellä, että etenkin vammautuneille ja omaisille tulee valaa uskoa heidän mahdollisuuksistaan toimia mielekkäässä vapaaehtoistyössä.

Viimeisten vuosien aikana aivovammat ovat olleet paljon julkisuudessa. Maaliskuussa 2012 opinnäytetyötä kirjoittaessani radiosta tulee Beat – Paluu elämään -tanssigaalan mainos, jonka avulla kerätään varoja aivovamman saaneiden nuorten tanssiterapiaohjelman aloittamiseksi. Taustalla on tanssija-muusikko Mikael Turtiaisen tarina. Nuori Turtiainen sai vaikean aivovamman liikenteessä vuonna 2008. Kuntoutuminen on tapahtunut tanssin ja musiikin kautta. Tapah-
tumalla oli useita nimekkäitä yhteistyökumppaneita ja se myös televisioitiin. Aivovammatyö ja -tietoisuus otti suuren askelen eteenpäin tapahtuman myötä.

Positiivisen julkisuuden myötä tietoisuus kasvaa ja ennakoluulot hälvenevät. Yhä useampi aivovamman kokenut uskaltaa kertoa asiasta julkisesti. Järjestön edunvalvontatyö lienee osaltaan tuottanut tulosta ja nyt voidaan kohdentaa voimavaroja yhä enemmän järjestön sisäiseen kehittämiseen. Myös paikallisyh-

distykset saavat entistä enemmän järjestön tukea ja vapaaehtoistyö voimistuu sitäkin kautta. Moninainen kenttä tarjoaa entistä paremmin tilaa ja mahdollisuuksia toimia erilaisille tekijöille.

2000-luku on ollut hedelmällistä aikaa vapaaehtoistyölle Suomessa. Kun aikaisemmin on keskitytty hyvinvointiyhteiskunnan kehittämiseen, ollaan nyt päästy perille, saavutettu tietty elintaso ja täysi itsenäisyys. Tämän päivän Suomessa on mahdollista kasvattaa ihmisten todellista hyvinvointia ja jättää taakse taloudelliset kasvupaineet ja kovat arvot. Suorittaminen tulee korvata elämisellä, sillä ihmisen todellinen hyvinvointi alkaa vasta, kun henkiset arvot on nostettu taloudellisten tasolle. (Harju 2007, 11-13.) Suomalaiset ovat aktiivisia vapaaehtoistyössä ja työmuotoja on tarjolla paljon. Vuosi 2001 oli YK:n kansainvälinen vapaaehtoistyön teemavuosi. Eurooppalaista vapaaehtoistyön teemavuotta vietettiin taas vuonna 2011. Saatiin Munamies ja Aira Samulin liputtamaan vapaaehtoistyön puolesta ja tuskin keneltäkään jäi tärkeä asia huomaamatta.

Tänä päivänä on trendikästä elää hitaasti ja laadukkaasti. Erilaisille hyvinvointipalveluille riittää kysyntää. Tutuiksi ovat tulleet termit Slow Life eli leppoistaminen ja Downshifting eli kohtuullistaminen. Menneistä kasvun vuosikymmenistä poiketen ihailua ei herätä niinkään mammonan takominen kuin oman elämänsä herrana oleminen, mahdollisuus henkiseen kasvuun ja omiin valintoihin – hyvään elämänlaatuun. Yhteisön normit ovat höllentyneet ja vapaamuotoisille ratkaisuille on tilansa. Arjen hyvinvointia on mahdollista saavuttaa ja sosiaalista pääomaa kartuttaa myös kansalais- ja järjestötoiminnan kautta (Pullinen 2007, 35).

Järjestöt nähdään mahdollisina kumppaneina hyvinvointiyhteiskunnan turvaamisessa ja demokratiakasvatustyössä. Järjestöissä nähdään olevan potentiaalia osana yhteiskunnan rakentamista ja tarjolla on entistä tunnustetumpi rooli siihen. (Harju 2004, 16.) Samalla myös odotukset kasvavat. Järjestöt ovat haasteen edessä, kun toiminnan laadulla on pystyttävä vastaamaan uudenlaisiin odotuksiin.

Julkisen sektorin ja yritystalouden rinnalla yhteiskunnan kolmas tukijalka, kansalaisyhteiskunta, on vääjäämättä vähäisin, mutta se tulisi nostaa asemaansa

henkisen hyvinvoinnin osatekijänä ja sosiaalisen pääoman kasvattajana (Harju 2007, 11-13). Tärkeä osa sosiaali- ja terveysalan järjestöjenkin toimintaa on yhteisöllisyys ja henkinen hyvinvointi. Vammautuminen tai sairastuminen elämän kriisinä aiheuttaa helposti myös syrjäytymistä. Elämän arvot menevät usein uusiksi ja se voi johtaa myös sosiaalisen verkoston muutokseen. Vertaisten parissa voi kokea yhteisöllisyyttä ja ymmärrystä, mitä muualla ei yhtälailla ole.

Tämän kartoituksen tilaaja on Aivovammaliitto ry. Kartoituksen pohjalta luodaan strategia Aivovammaliiton vapaaehtoistyölle. Kartoitus Aivovammaliiton strategian laadinnan pohjaksi valmistui vuonna 2010 ja kartoitus viestinnän strategian pohjaksi vuonna 2011. Paikallisyhdistysten toiminta on tulevaisuuden kartoituksen kohteena.

Aivovammaliiton strategiatyössä on tietoisesti korostettu paikallisyhdistysten roolia ja hakeuduttu pois keskusjärjestöjohtoisuudesta. Sitä kautta halutaan voimaannuttaa toimijoita ja lisätä esimerkiksi omatoimisuutta ja yhteistoiminnallisuuden kehittymistä. (Lindstam 2010, 9.) Sosiaali- ja terveysalalla järjestötoiminnan erillisen vapaaehtoistyön strategian luominen on vielä harvinaista, vaikka yleiset strategiat usein sivuavat myös vapaaehtoistyön kenttää.

Opinnäytetyötä tehdessäni työskentelen Aivovammaliitossa järjestösuunnittelijana ja vastuullani on suuri osa vapaaehtoistyön ohjaamisesta: vertaistuki- ja kokemuskouluttajatoiminta. Työurani ei kuitenkaan ole kovin pitkä, noin puoli vuotta, joten tutkimuksen tekemiseen yhdistyi uuden oppiminen. Ehdotettu aihe kiinnosti minua erityisesti opintoalan yhteiskunnallisen näkövinkkelin kautta. Koska Aivovammaliiton strategiatyötä on jo tehty, panostan tässä kartoituksessa siitä poiketen yhteiskunnallisiin näkökulmiin, erityisesti vapaaehtoistyön ja kansalaisosallistumisen toteutumiseen. Vältän siis tietoisesti niitä aiheita, jotka on käsitelty jo aikaisemmissa strategioiden pohjatöissä.

Pyrin jättämään taka-alalle aivovammoihin ja yleensä vammaisuuteen liittyvän ongelmakeskeisyyden ja tuomaan esille positiivisia seikkoja vapaaehtoistyön annista yksilöille ja yhteiskunnalle. Tuon kuitenkin esille aivovamman saaneiden henkilöiden erityispiirteet niin tutkimukseen kuin toimintaan osallistujina, sillä niiden huomioiminen on olennainen osa vammaisjärjestötoiminnan sisältöä.

Keväällä 2012 ollaan siis tilanteessa, jossa Aivovammaliitto ry on saavuttanut tietyn kehittymisen pisteen, aivovammatietous positiivisessa nosteessa ja yleiset elämän laadun pehmeät arvot esillä. On oikea aika luoda strategia Aivovammaliiton vapaaehtoistyölle ja vahvistaa toimintakenttää mielekkäänä paikana toimia niin aivovamman saaneille, heidän omaisilleen kuin ammattilaisillekin.

Kirjallisuuden ohella pohjaan mielipiteeni vapaaehtoistyöstä omiin kokemuksiini. Olen tehnyt vapaaehtoistyötä yli 20 vuoden ajan – yli puolet elämästäni. Olen tehnyt vapaaehtoistyötä Suomessa ja ulkomailla. Olen toiminut suurten tapahtumien johtajana, yhdistyksen johdossa ja tavallisena aktiivitoimijana. Luonnollisesti noihin vuosiin mahtuu onnistumisia ja epäonnistumisia.

Myös yli puolet työurastani on hurahtanut järjestöissä. Olen siis tukenut ja johtanut vapaaehtoistyöntekijöitä niin harrastajana kuin työssänikin. Olen nähnyt toimintaa ”tiskin molemmilta puolin”. Sosiaali- ja terveysaloja enemmän minulla on kokemusta nuorisojärjestöstä, partiosta. Omakohtaiset kokemukset vapaaehtoistyön tekemisestä ovat mielestäni vapaaehtoistyön parissa työskentelevälle välttämätön kokemus ja osittain myös työssä kannatteleva voimavara.

Mielestäni vapaaehtoistyössä ”asiakas on aina oikeassa”. Vapaaehtoistyöntekijä on se, joka voi valita runsaasta tarjonnasta – vai oletko törmännyt yhdistykseen, joka huokailee liian aktiivisen ja liian suuren vapaaehtoisten määrän kanssa?

Kokemukseni mukaan vapaaehtoistoiminnan suurimpia kompastuskiviä ovat toimintaan sisään tuleminen ja tehtävien sisällöstä sopiminen. Ollaan herkässä vaiheessa, kun uusi vapaaehtoistyöntekijä on ilmaissut kiinnostuksensa toiminnasta. Joskus hän jää armotta heitteille, kun ei löydy alkuvaiheen tukijaa. Vapaaehtoistyöstä kiinnostunut häviää ehkä vähin äänin vapaaehtoistyön muille kentille. Pulaa toiminnasta ei ole.

Toimintaan sisään päästyäkin käy usein niin, että vapaaehtoistyön sisältö jää epäselväksi. Partiossa puhutaan pestauksesta, mikä tarkoittaa tehtäväkuvan

perusteellista läpikäymistä. Mitä tehtävät sisältävät, milloin ne alkavat ja päättyvät, keneltä saa tukea, mikä on sija organisaatiossa. On sanomattakin selvää, että tehtävien selkeys kulkee käsikynkkää vapaaehtoistyöntekijöitten motivaation säilymisen kanssa.

Olen siinä mielessä idealisti, että mielestäni jokaiselle tulisi löytyä sopiva tapa tehdä vapaaehtoistyötä. Kaikki eivät pysty toimimaan kaikissa tehtävissä ja usein on myös perusteltua valita sopivimmat henkilöt tehtäviin. Kenttä tuleekin nähdä ja rakentaa paljon laajemmin. Jokaisella, jolla on halu tulla mukaan toimintaan, tulisi olla siihen mahdollisuus. On osittain tahtokysymys, että halukkaalle toimijalle löydetään sopiva tehtävä, kunhan hän on hyväksynyt järjestönsä arvot ja vapaaehtoistoiminnan periaatteet.

Mielipiteissäni saattaa näkyä myös oma elämisen laatuun panostaminen kilpajuoksun sijaan. Omaan työhistoriaani kuuluu myös vapaaehtoistyö kehitysmaassa. Työn ja auttamisen ohella kyse oli unelmien toteuttamisesta ja väli-vuodesta palkallisen työelämän puserruksesta.

Yhteenvetona vapaaehtoistyö merkitsee minulle ihmislähtöisyyttä, tehtävien selkeyttä ja henkistä hyvinvointia. Arvopohjalta tarkasteltuna tulee mielestäni jokaisella olla mahdollisuus oman kokoisiin ja näköisiin tehtäviin vapaaehtoistyön kentällä saaden ohjausta niiden tekemiseen.

1 TIETOPERUSTA

Tässä kappaleessa käsittelen vapaaehtoistyötä osana yhteiskuntaa sekä sen merkityksiä yksilöille. Käyn myös vapaaehtoistyöhön liittyviä käsitteitä läpi.

Vapaaehtoistoiminnan kenttä seuraa yhteiskunnallisia trendejä ja murroksia, mutta saa niitä aikaan myös itse (Nylund & Yeung 2005, 13). Kenttä on dynaaminen ja muotoutuva. Tuon esille lähinnä vapaaehtoistyön merkityksiä yhteiskunnalle ja yksilöille. Vapaaehtoistoiminta kehittää osallistujaa niin ihmisenä

kuin kansalaisenakin. Harju (2005, 70) kiteyttää "vapaaehtoistoiminnan olevan aktiivisen kansalaisuuden konkreettinen ilmentymä."

Peräti 39 % suomalaisista on tehnyt vapaaehtoistyötä viimeisten vuosien aikana. 42 % sanoo, ettei ole koskaan tehnyt vapaaehtoistyötä. 26 %:aa ei kiinnosta tehdä vapaaehtoistyötä, mutta vain 6 % suhtautuu vapaaehtoistyöhön kielteisesti (Kansalaisareena 2011). Vapaaehtoistyötä tekevistä yli 40 % kertoo haluavansa auttaa muita. Toiseksi yleisin syy, 16 %, on saada vapaa-ajalle hyödyllistä täyttöä. (Yeung 2002, 32-33.) Auttamisen halu motivaationa nousi hyvin esille myös tässä kartoituksessa.

1.1 Vapaaehtoistyö osana yhteiskuntaa

Elävä kansalaisyhteiskunta vaatii ihmisiltä aktiivisuutta, osallistumista, toimintaa ja vaikuttamista. Ihmisestä tulee kansalainen vasta, kun hän toimii ja vaikuttaa, aktiivinen kansalainen vasta, kun hän osallistuu ja vaikuttaa kaikilla elämän saroilla. Aktiiviset kansalaiset muodostavat kansalaisyhteiskunnan. Vapaaehtoistyötä tehdään aina jossakin kontekstissa, useimmin lähipiirissä tai paikallisissa yhdistyksissä, mutta myös valtakunnallisesti tai globaalisti. Kansalaisyhteiskunnan voi nähdä olevan yksi toiminnan kenttä. (Harju 2005, 58-59; 67.)

Harju (2005, 59-61; 66) varoittaa liittämästä kansalaisyhteiskunta-käsitettä pelkästään yhdistys- ja kolmanteen sektoriin, sillä käsitteellä on historiallinen taustansa, joka on muovautunut vuosisatojen kuluessa. Käsite on laajempi, kuin usein ymmärretään ja sitä käytetään usein merkitsemään yleistä hyvää ja demokratian toteutumista yhteiskunnassa. Kansalaisyhteiskunnallinen toiminta merkitsee ihmisen omaehtoisuuteen perustuvaa, yhteisöllistä ja taloudelliseen voittoon pyrkimätöntä toimintaa.

Klassiset ajattelijat, kuten Locke ja Hegel, muodostivat kansalaisyhteiskunnasta ja valtiosta kokonaisuuden, joissa molemmilla oli sijansa. Valtion tehtävän katsottiin olevan antaa raamit ja lait toiminnalle, kun taas kansalaisyhteiskunta oli elämisen, toimimisen, osallistumisen ja vaikuttamisen paikka. Klassisen teorian puitteissa vapaaehtoistyö kuuluu siis kansalaisyhteiskunnalle, ei valtiolle. Va-

paaehtoistoiminta ei myöskään ole kevyttä puuhastelua, vaan osa ihmisen vapauden, moraalisuuden ja eettisen toiminnan kenttää. Ihmisen on rakennettava arvomaailmansa ja identiteettinsä, että hän voi toimia aktiivisena kansalaisena ja tietää mitä toiminnallaan haluaa. (Harju 2005, 65-68.)

Harju (2005, 66; 78) näkee, että kansalaisyhteiskunta nykypäivän Suomessa sisältää myös poliittisen yhteiskunnan. Mukaan astuvat siis vaikuttamisen ja valtakäytön elementit. Laajasti ymmärrettynä kansalaisyhteiskunnan muodostavatkin erilaiset yhdistykset, säätiöt ja rahastot, ammattiyhdistykset ja muut etujärjestöt, puolueet, vapaa sivistystyö, uskonnolliset yhteisöt ja seurakunnat. Yksi vapaaehtoistoiminnan rikkaus on sen moninainen toimintakenttä, jonne aktiiviset kansalaiset voivat sukeltaa motivaatioidensa mukaisesti, olipa kyseessä sitten lähimmäisen rakkaus tai itsensä kehittäminen.

Aktiivinen kansalaisuus ei siis ole pelkästään positiivisia asioita. Yhä useammin järjestöissä toimivat hyväosaiset, vaikutusvaltaiset kansalaiset. Vähäosaiset ovat vaarassa jäädä pois myös kansalaistoiminnasta. Vapaaehtoistoiminnan kentällä on mahdollista tehdä sellaista, mihin työelämä ei anna mahdollisuuksia. (Harju 2007, 14.) Tämän vuoksi näen erityisen tärkeäksi kehittää vapaaehtoistyötä, jota vamman tai sairauden vuoksi eläkkeelle joutuneet voivat resurssiensa mukaan tehdä. Samalla tulee luotua uusia kontakteja ulkomaailmaan ja elämään saa uutta sisältöä. Vapaaehtoistyön kautta on mahdollista voimaantua ja pysyä jopa elämänsyöjässä kiinni.

Ihmisellä on inhimillinen tarve sosiaaliselle kanssakäymiselle. Osallistuminen vaatii tahtoa ja motivaatiota, mutta samalla se lisää osallisuuden kokemusta. Osallistuminen on enemmän tunne ja kokemus kuin konkreettinen teko. Vapaaehtoistoiminta sopii osallistumisen kokemuksen täyttämiseen hyvin. Osallistuminen konkretisoi aktiivisen kansalaisuuden. (Harju 2005, 68-69.)

Pullinen (2007, 35-37; 40) kirjoittaa, ettei kansalaistoimintaa voi kehittää, vaan se kehittyy sisältä päin toimijoiden kautta. Kansalaistoiminnan rakennetta ja edellytyksiä voidaan sen sijaan tietoisesti kehittää. Yhteiskunnan muutos kohti yksilökeskeisyyttä ja arvojen moninaisuutta, kilpailun ja kaupallisuuden kasvu pakottaa kansalaistoiminnankin kohti uusien rakenteiden luomista. Kilpailu toi-

mijoiden ajasta on kova, vapaaehtoistyön tarjonta on moninkertaistunut viimeisten vuosien aikana. Kuitenkin siihen, minkä ihmiset kokevat merkittäväksi, löytyy aina aikaa ja resursseja. Vaikka kansalaisyhteiskunta on murroksessa ja vapaaehtoistyön kenttä muutosten paineen keskellä, ei ihmisyyys muutu.

Yhteisöllisyys ei ole Suomesta hävinnyt, vaikka sen muoto on muuttunut viimeisten vuosikymmenien aikana. Tämän päivän yhteisöllisyys tulisi nähdä entistä väljempänä. Voidaan puhua yksilöllisestä yhteisöllisyydestä, joka on entistä symbolisempi ja moniarvoisempi. Yhteisöt ovat suunnanneet kyläyhteisöistä virtuaaliyhteisöihin. Tänä päivänä on harvassa talot, joissa naapuria voisi auttaa heinätöissä, mutta lähes jokaisessa kodissa on internet, jolla verkostoitua esimerkiksi samoin ajattelevien tai saman kokeneiden kanssa. (Harju 2005, 72-73.)

Vapaaehtoistyön määrittelemiseen on useita käsitteitä, vapaaehtoistoiminnan kenttä on laaja. Kuitenkin vapaaehtoistoiminnan voidaan aina kuvata olevan palkatonta, vapaasta tahdosta tehtävää yleishyödyllistä toimintaa. Useimmiten vapaaehtoistyön taustalla on toimintaa organisoiva järjestö tai muu taho. (Nylund & Yeung 2005, 14-15.) Vapaaehtoistyö palkitsee työn sisällön, työn tarkoituksen ja hyödylliseksi koetun tekemisen kautta (Honkala & Rantanen 2011, 5).

Tämän päivän uusia vapaaehtoistyön muotoja ovat episodinen eli lyhytaikainen vapaaehtoistyö, yritysten vapaaehtoistoimintaprojektit, virtuaalivapaaehtoisuus ja ylikansallinen vapaaehtoistoiminta (Nylund & Yeung 2005, 27-28). Tässä selvityksessä Aivovammaliitossa tehtävä vapaaehtoistyö on pääosin pitkäkestoista ja säännöllistä. Vapaaehtoistyötä tekevät aivovamman saaneet henkilöt, heidän omaisensa sekä alan ammattilaiset.

Vapaaehtoistyö antaa mahdollisuuden uuden oppimiseen. Siihen liittyvä koulutus on tärkeää. Se tarjoaa mahdollisuuksia ja antaa ymmärryksen arvostuksesta: järjestö tahtoo antaa toimijalle parhaat edellytykset onnistua tehtävässään. Vaikka Suomessa ei olekaan pulaa koulutusmahdollisuuksista, on järjestöjenkin tarjoamalla koulutuksella sijansa. (Heikkala 2007, 87.) Erityinen merkitys on peruskoulutuksella, jonka kautta vapaaehtoistyöntekijä usein myös ymmärtää, mihin on ryhtymässä ja millä ehdoin. Myös kouluttajalla on mahdollisuus arvioida

uuden toimijan ominaisuuksien ja resurssien soveltumista tehtävään ja tarvittaessa ohjata hänet erilaisten tehtävien pariin. Se ei ole aina helppoa, mutta reilumpaa kuin jättää henkilö epätietoisuuden valtaan.

Vapaaehtoistyön motiivit liittyvät myös eettisiin kysymyksiin. Vapaaehtoistyön avulla pyritään edistämään inhimillisyyttä ja tasa-arvon toteutumista. Hyvän tekemistä ja pahan välttämistä on mietittävä varsinkin silloin, kun vapaaehtoistyön kautta halutaan tuottaa hyvää toiselle ihmiselle. Vapaaehtoistyöntekijän motiivit saattavat olla vääristyneet ja taustalla esimerkiksi tarve hakea apua omaan elämäntilanteeseen. Tällöin on hyvin tärkeää ohjata henkilö sopivan toiminnan pariin. (Honkala & Rantanen 2011, 7-8.)

Vapaaehtoistyön pariin tullaan monien väylien kautta. Toiminta tarjoaa pysähdys- ja levähdyspaikan eri elämäntilanteissa. Vapaaehtoistoiminnasta ja vertaisten parissa olemisesta tulee luonteva osa elämää. (Nylund & Yeung 2005, 15.) Vapaaehtoistyöntekijällä on oikeus laadukkaasti järjestettyyn vapaaehtoistoimintaan. Jokaiselle tulisi löytyä sopiva tehtävä, joka kohtaa omat ja organisaation arvot. Sopivuutta voidaan arvioida jo rekrytoinnin yhteydessä. Huolellisesti laadittu tehtäväkuvaus mahdollistaa realistisen valinnan. (Honkala & Rantanen 2011, 12; 15.)

Kun vapaaehtoistyö kohdistuu toisen ihmisen auttamiseen, voidaan sitä pitää laadukkaana, kun yhteinen hyvä toteutuu. Tämä tarkoittaa sitä, että molempien osapuolten tarpeet ja odotukset täyttyvät. Odotusten täyttymistä edistää vapaaehtoistehtävien sisällöstä, aikataulusta ja kestosta sopiminen. Määräaikaisuus helpottaa vapaaehtoistyöhön sitoutumista ja sen lopettamista. (Honkala & Rantanen 2011, 5-6.) Ilman sopimusta vapaaehtoistyöstä tulee helposti pelottava ikuisuusprojekti ja sen lopettamisesta voi kokea huonoa omatuntoa. Asiat jäävät kellumaan mielen päälle keskeneräisinä. Mahdollisuus lopettaa vapaaehtoistyö arvokkaasti ja ilman syyllisyyden tunnetta on myös eettisesti kestävän vapaaehtoistyön piirre (Honkala & Rantanen 2011, 8; 16).

1.2 Aikaisempia tutkimuksia

Anne Birgitta Pessi (aikaisemmin Yeung) on tunnetuimpia vapaaehtoistyön tutkijoita Suomessa. Väitöstutkimuksessa vuonna 2004 luotu vapaaehtoismotivaation timanttimalli johdatteli motivaatioihin syventymistä myös tässä tutkimuksessa. Samaa timanttimallia on käytetty myös osana Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä -tutkimusta vuonna 2010.

1.2.1 Vapaaehtoismotivaation timanttimalli

Vapaaehtoismotivaation timanttimallin kiinnostuksen kohteena ovat yksittäisten vapaaehtoistoimijoiden motivaatiot ja niihin liittyvät kokemukset ja toiminnan merkitykset. Timanttimalli on luotu fenomenologisella lähestymistavalla haastattelujen kautta. Sen taustalla ovat psykologiset motivaatioteoriat. (Yeung 2005b, 104-105.)

Mielestäni timanttimallin ulottuvuudet oli hyvä ottaa huomioon myös tässä kirjoituksessa ja samaa mieltä on Yeung (2005b, 123) todetessaan timanttimallista, että "sen pohjalta olisi kiehtovaa rakentaa kyselyaineistoin toteutettava hanke". Timanttimallin käyttö lomakkeella skaalana on haastavaa, sillä tuloksinvaraisuus voi vääristää tuloksia. Kuitenkin myös Kansalaistoiminnan ytimessä -tutkimuksessa (Pessi & Oravasaari 2010, 145) käytetään timanttimallia: vastaajat asettivat skaalalle käsityksensä, mutta tarkensivat mielipidettään vielä kirjoittamalla kokemuksistaan. Tässä tutkimuksessa ei ollut tarkoituksenmukaista kirjoittaa kokemuksista, joten kuvailin ulottuvuuksia alkuperäistä tarkemmin eli ot-sikkotasoa laajemmin.

Tässä tutkimuksessa timanttimallia käytettiin neljänä eri 9-portaisena skaalana, joiden päissä ovat motivaation vastakkaiset osa-alueet. Aikaisemmin skaalaa on käytetty 4-portaisena, sillä motivaatioihin liittyvät mielipiteet eivät ole yksiselitteisiä. Tällöin jokaisella osa-alueella oli oma skaalansa.

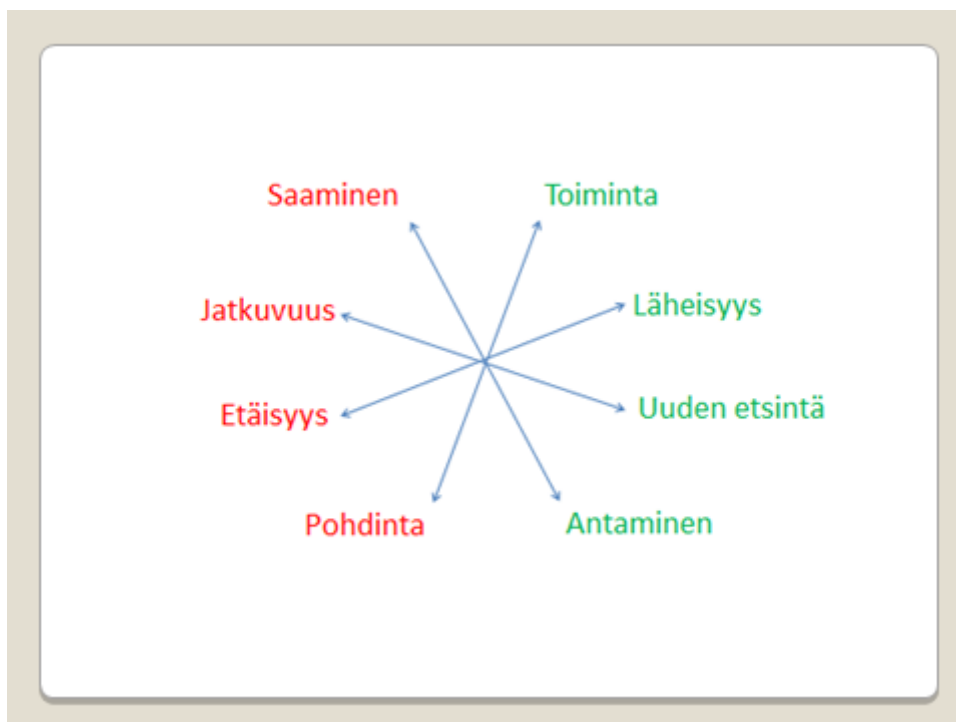
Käyttämäni tapa lienee hieman liian yksinkertainen. Malli vaatisi keskustelua tai kirjoittamista rinnalleen. Skaalan käyttö arviointiin houkuttaa nopeisiin ratkaisui-

hin ja vastaukset voivat olla osin sattumanvaraisia. Timanttimalin merkitys on kuitenkin myös siinä, että vapaaehtoistyöntekijä ohjataan miettimään omia motiivejaan (Yeung 2005b, 122). Tämän kartoituksen arvokkain tieto tuli muista kuin timanttimalin käyttöön liittyvistä tuloksista, mutta motivaatioiden moninaiseen ymmärtämiseen se on arvokas työkalu.

Timanttimalin avulla voidaan piirtää yksittäisen vapaaehtoistoimijan motivaatiokartta. Tällöin motivaatioiden sisällön lisäksi päästään tarkastelemaan myös toista ulottuvuutta: suuntautuvatko motivaatiot itseen vai itsestä poispäin. Oikealle osoittavat ääripäät kohdentuvat itsestä ulospäin ja vasemmalle suuntautuvat kohti vapaaehtoistoimijaa itseään. On kuitenkin muistettava, että nämä neljä ulottuvuutta ovat keskenään sisäkkäisiä ja vuorovaikutteisia. Erityisen tärkeää on, ettei kyse ole arvoista eli huonompaa ja parempaa vaihtoehtoa ei ole. Timanttimalilla ei voida myöskään kuvata yksittäisen vapaaehtoistyöntekijän ominaisuuksia, vaan vain sen hetkisiä motivaatioita. (Yeung 2005b, 108; 121-122.) Monimuotoisten vapaaehtoiskokemusten aikana motivaatiot vaihtelevat, joten tasaisesta ilmiöstä ei ole kyse (Yeung 2004).

Kun testasin mallia omiin vapaaehtoistyön kokemuksiini, huomasin, että toisistaan hyvin poikkeavia vapaaehtoistyön tehtäviä ei ole mielekästä piirtää samaan karttaan. Motivaatiot siis vaihtelevat mielestäni myös mikäli samanaikaiset, erilaiset vapaaehtoistyöt ovat esimerkiksi sisällöltään, kohteeltaan tai arvoiltaan hyvin erilaiset.

Kuvio 1. Vapaaehtoismotivaation timanttimalli (Yeung 2005b, 107).
Värikoodit on lisätty tässä tutkimuksessa.

1.2.2 Vapaaehtoistyön ytimessä

Vaikka strategiatyö on tullut olennaiseksi osaksi järjestötyötä, ei erillinen vapaaehtoistoiminnan strategia tai suunnitelma ole yleisesti käytössä. Pessin ja Oravaaaren (2010, 68-69) Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä –tutkimuksessa selviää, että noin 700 vastaajasta eli järjestöstä noin 29 %:lla eli noin 200 vastaajalla on olemassa vapaaehtoistoiminnan strategia. Tutkijat toteavatkin, että erityisesti hieman suuremmissa järjestöissä olisi tarvetta suunnitelmallisuudelle myös strategisella tasolla. Valtakunnallisten keskusjärjestöjen osalta vapaaehtoistoiminnan strategia oli noin 40 %:lla.

Järjestöt, joissa oli vapaaehtoistoiminnan johtamiseen erikoistuneita ammattilaisia, oli useammin vapaaehtoistoiminnan strategia tai suunnitelma kuin niissä järjestöissä, joissa näitä ammattilaisia ei ollut. Sen sijaan seurantamenetelmiä oli käytössä, vaikka strategiaa tai suunnitelmaa ei ollutkaan. (Pessi ja Oravaaari 2010, 69.) Vapaaehtoistyön strategia on usein osana järjestön yleistä strategiaa.

Vapaaehtoistoiminnan tulosten seuranta syntyy yleensä käsi kädessä strategian luomisen kanssa: tutkimuksessa todettiin, että jos järjestöllä oli strategia tai suunnitelma, oli sillä yleensä myös toimivat mittarit toiminnan tarkastelemiseen ja arviointiin (Pessi ja Oravasaari 2010, 70). Vapaaehtoistoiminnan tavoitteet tulee asettaa siten, että niiden saavuttamista voidaan todentaa ja mitata. Tavoitteiden tulee olla paitsi kattavia ja realistisia, myös riittävän haastavia. (Honkala & Rantanen 2011, 8.)

”Kyky nähdä, tahto arvottaa, tapa toimia” määrittelee Juha Heikkala (2001, 23) strategiatyön ydintä. Strategian tulee olla enemmän kuin pelkkä suunnitelma. Sen tulee olla osa järjestön kulttuuria, tapa toimia. Strateginen ajattelu ja toiminta elävät siis järjestön arjessa. Strategiatyö vaatii mahdollisuuksien näkemistä ja tahtoa valita niistä oleelliset elinvoimaisuuden ja kehittymisen kannalta. Strategia on työkalu, ei itsetarkoitus. Strategiaan kirjataan asiat, jotka tulee olla kunnossa, että järjestö säilyttää elinvoimansa ja/tai kehittyy kilpailukykyiseksi. (Heikkala 2001, 21-25.)

1.3 Aivovamman saaneen henkilön erityispiirteet tutkimukseen osallistujana

Kahta samanlaista aivovammaa ei ole. Siihen vaikuttavat yksilölliset ominaisuudet ja monimutkaiset vammamekanismit. Tässä kartoituksessa ei ole tarkoituksenmukaista paneutua aivovammojen syntyyn eikä vamman jälkeiseen kuntoutumiseen, vaan elämän erityispiirteisiin vammautumisen jälkeen. Tähän lyhyesti kootut ominaisuudet soveltuvat sekä tutkimuksen suunnitteluun että toimintaan suppeasti.

Aivovammalla tarkoitetaan tapaturman aiheuttamaa aivokudoksen vauriota. Aivovauriokin tarkoittaa aivokudoksen vauriota, mutta sen syyt ovat erilaiset. Aivovamma syntyy päähän ja aivoihin kohdistuvasta ulkoisesta energiasta, kuten suorasta iskusta, voimakkaasta hidastuvuusliikkeestä tai aivokudokseen pääsevästä vierasesineestä. (Tenovuo 2010.)

Aivovammojen vakavuuden ja ennusteiden määrittely on haasteellista. Keskeisiä tekijöitä ovat vammautumiseen liittyvät tajuttomuus ja muistiaukot, mutta aina vammautumisella ei ole silminnäkijää eikä henkilö pysty itse arvioimaan tilannetta tältä osin. Vamman luokittelu ja tulevaisuuden ennustaminen on haasteellista yleensä ensimmäisen vuoden ajan vammautumisesta. Enin osa toipumisesta tapahtuu yleensä ensimmäisen puolen vuoden aikana tapaturmasta. Myös henkilön oma oiretiedostamisen vaikeus eli kyky nähdä itsessään ja toimintakyvyssään tapahtuneita muutoksia kulkee usein samaa tahtia. Varsinkin merkittävässä vammoissa henkilö alkaa vasta lähes vuoden kuluttua hahmottaa, mitä on tapahtunut. (Tenovuo 2010.) Ensimmäisinä vuosina toipumisen ja sopeutumisen ollessa kesken löytyy harvoin mielekästä vapaaehtoistyön paikkaa omasta vammaisjärjestöstä. Vapaaehtoistyöhön osallistumisen edellytys on yleensä oman vamman hyväksyminen osana elämää ja myös positiivisten asioiden löytäminen vammautumisesta.

Olli Tenovuo (2010) määrittelee aivovamman jälkioireiston muodostuvan *kuudesta eri yhdistelmästä, yksilöllisin muunnelmin*. Nämä ovat epänormaali väsymisyys, keskittymisvaikeudet, aloitekyvyn heikkous, lähimuistin epävarmuus, yleinen hitaus ja käyttäytymisen muutokset. Fyysiset oireet jäävät usein alkuvaiheen jälkeen pois. Huomioitavaa on, että aivovamma ei varsinaisesti parane vaan toipuminen perustuu lähinnä aivojen kykyyn kompensoida tapahtunut vaurio. Sekin lisää aivovammasta toipumisen yksilöllisyyttä.

Väsymys ei ole normaalia, lepäämisellä ohi menevää väsymystä, vaan ennemminkin totaalista uupumusta. Väsymykselle ominaista on myös sen vaihtelevuus. Toimintakyky voi myös vaihdella ja tavallisesti etenkin aivoihin kohdistuva rasitus lisää uupumusta. (Tenovuo 2010.) Aivovamman saaneiden kanssa toimiessa onkin tärkeää rytmittää päivää niin, että levolle on mahdollisuus.

Tarkkaavaisuuden ja keskittymisen ylläpitäminen on yleensä haasteellista. Keskittymisen herpaantuminen tapahtuu nopeasti ja helposti. Ympäristö pitää siis rauhoittaa tekemisen ajaksi, keskeytyksiä ja useita samanaikaisia tehtäviä tulee välttää. (Tenovuo 2010.) Työskentely pienryhmissä tai yksin on kannattavaa, jos vain mahdollista. On myös hyvä olla keskeyttämättä aivovamman saaneen henkilön puhetta tai tekemistä.

Aloitekyvyn heikkous sekoittuu helposti laiskuuteen. Kuitenkin aloitekyky liittyy kaikkien tehtävien, myös mieleisten, suorittamisen aloittamiseen eli kyse ei ole laiskuudesta. Väsymys lisää sekä keskittymisen että aloitekyvyn puutetta. (Tenovuo 2010.) Aivovamman saaneen henkilön kanssa toimiminen vaatii toisinaan jämäkkää asioitten eteenpäin viemistä ja kannustamista.

Muistiongelmat ovat yleensä lähimuistin ongelmia. Lähimuisti ei onnettomuuden jälkeen toimi aina kunnolla, eikä siihen voi lopulta luottaa vaikka se ei olisikaan kokonaan mennyt. Muistiongelmiin liittyy myös tavaroiden kadottaminen ja uuden oppimisen hitaus. (Tenovuo 2010.) Muistiongelmat on hyvä ottaa huomioon myös tutkimuslomaketta luotaessa: esimerkiksi alussa kerrottu tutkimusaiheen raja-
aus tai tutkimuksen tarkoitus saattaa unohtua kysymyksiin päästyä ja sitä on hyvä toistaa myös kysymyksissä. Paperinen vastauslomake tai sähköinen, tarvittaessa välitallennettava vastauslomake on perusteltu. Osallistuminen vaatii toisinaan asian pohtimista ja muistelua. Myös avustajan käyttö lomakkeen täyttämässä on joskus tarpeen.

Toiminnan hitauden vuoksi on annettava tai varattava tavallista enemmän aikaa tehtävien suorittamiseen ja vältettävä kiireessä tekemistä (Tenovuo 2010). Hitaus on hyvä huomioida vähintään annettaessa arviota tutkimuslomakkeen täyttämiseen kuluva-
sta ajasta. Tämän lomakkeen täyttäminen kesti koetilanteessa noin 45 minuuttia. Koetilannetta tosin häiritsi ajoittaiset keskeytykset.

Aivovammaan liittyy toisinaan myös sanattoman viestinnän ymmärtämisen vaikeus. Äänensävyjen, ilmeiden ja eleiden tulkinta ei siis aina toimi tavalliseen tapaan. Aivovamma estää toisinaan myös puheen sisällön täsmällisyyden ja ymmärrettävyyden, vaikka puhe olisi muuten sujuvaa (Tenovuo 2010). Tämä on tärkeää huomioida haastattelututkimuksen tekemisessä ja tarvittaessa kysyä tarkentavia kysymyksiä. On myös hyvä muistaa, että aivovamma ei ole älyvamma ja kiinnittää huomiota arvostuksen osoittamiseen.

Muita aivovamman saaneen henkilön erityispiirteitä, jotka mielestäni vaikuttavat tutkimukseen osallistumiseen, on ajattelun konkreettisuus. Se vaikeuttaa asioiden vivahteiden ja tunnemer-
kitysten tulkintaa (Tenovuo 2010). Esimerkiksi lo-

makkeen testaamisen jälkeen tarkensin vapaaehtoistyön kulujen tulevat nimenomaan vapaaehtoistyöntekijälle. Testaustilanteen jälkeen huomasin, että kysymyksen on mahdollista ymmärtää tarkoittavan myös toimintaa organisoivan järjestön kuluja.

Fyysisistä oireista varsinkin näköongelmat on huomioitava tutkimuslomaketta luodessa: näkökentän häiriöt voivat haitata tietokoneen käyttöä, kirjoittamista tai lukemista.

2 TUTKIMUKSEN TEKEMINEN

Tutkimuksen avulla oli tarkoitus etsiä välineitä Aivovammaliiton vapaaehtoistyön kehittämiseen. Sen avulla haluttiin selvittää vapaaehtoistoimijoiden kokemuksia ja mielipiteitä toiminnasta sekä heidän motivaatioitaan toimintaan osallistumiseen. Myöhemmin tutkimuksen pohjalta luodaan Aivovammaliiton vapaaehtoistyön strategia.

Tutkimuksen avulla haettiin vastauksia kysymyksiin:

- Mikä motivoi toimimaan vapaaehtoistyöntekijänä Aivovammaliitossa?
- Millaisia kokemuksia vapaaehtoistyöstä on syntynyt?
- Mihin suuntaan Aivovammaliiton vapaaehtoistyötä pitäisi viedä?

Nylund ja Yeung (2005, 22-23) viittaavat useisiin aikaisempiin tutkimuksiin ja sanovat, että vapaaehtoistoimintaa ei voi tutkia ainoastaan määrällisin metodein. Näin ei saada vapaaehtoistoimijoiden omia kokemuksia ja näkemyksiä riittävästi esille. Kyselylomaketta luodessaan tutkija tulee määritelleeksi etukäteen aiheen keskeiset ja kiinnostavat teemat. Kuitenkin myös laadullisen tutkimuksen suosimisessa on ongelmansa. Silloin katoaa näkemys esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan tilaan ja tilan muutoksiin. Vapaaehtois- ja vertaistoiminnan aihepiiri on vaikeasti haltuun otettava ja sen kuvaaminen ja analysointi perinteisin tutkimuskeinoin mutkikasta.

Tutkimuksen tekijän on pohdittava, mitä menetelmiä käyttäen päästään parhaiten selville halutusta asiasta eli tutkimuksen tarkoitus täyttyy (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 127). Tämän tutkimuksen tekeminen ei ollut mahdollista haastattelututkimuksena ajankäytön resurssien vuoksi. Se ei olisi ollut mielekäs tapa myöskään maantieteelliset seikat huomioon ottaen. Tutkimuslomakkeessa olikin huomattavan paljon avoimia kysymyksiä, jotka johdattelivat vastaajan kertomaan omin sanoin kokemuksistaan. Tutkimuksessa on sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia piirteitä. Tutkimuksen varsinaista vastausaikaa oli maaliskuu 2012. Tutkimuslomake testattiin helmikuussa, jolloin myös ensimmäiset vastaukset saatiin.

Koska työskentelen Aivovammaliitossa ja pidän yhteyttä osan tutkimusjoukosta kanssa hyvinkin tiiviisti, kiinnitin erityistä huomiota siihen, että vastaajat kokisivat tutkimukseen osallistumisen täysin vapaaehtoisena ja luottamuksellisena. En siis pyytänyt erityisen ponnekkaasti osallistumista tutkimukseen ja osoitin arvostukseni, jos joku siitä kieltäytyi. En suostutellut ketään osallistumaan ja kehottamisessakin olin melko varovainen. Pysin tuomaan esille myös objektiivisen asenteeni, että rehellisten vastausten antaminen olisi mahdollista.

Sillä, että olin näin vahvasti sisällä järjestön toiminnassa, oli varmasti haittansa ja hyötynsä tutkimuksen tekemisessä. Ulkopuolisena opinnäytetyön tekijänä olisi ollut syytä perehtyä aiheeseen perusteellisemmin ja käyttää enemmän aikaa sen rajaamiseen. Ohjausta olisi myös tarvittu työntekijöiltä enemmän, kun nyt opinnäytetyö oli pitkälti oma projektini. Kuitenkin tutkimuksen tekeminen näin perusteellisesti ei olisi ehkä ollut mahdollista. Nyt henkilökohtainen kontakti lähes jokaisen tutkimusjoukon edustajan kanssa oli perusteltu ja hyödytti yleensä myös muuta työtäni.

Kyselytutkimuksen muoto oli informoitu kysely, jossa tutkija pyytäessään osallistumista tutkimukseen samalla kertoo tutkimuksen tarkoituksesta ja vastaa mahdollisiin kysymyksiin (Uusitalo 1995, 91).

Vastaajilla oli mahdollisuus jättää yhteystietonsa lisätietojen antamiseen haastattelun kautta. Kvantitatiivisella ja kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä voidaan

täydentää toisiaan eikä niiden välille ole syytä tehdä ehdottomia rajauksia (Hirsjärvi ym. 2000, 125). Yhteystietonsa jätti viisi henkilöä. Heitä on hyvä haastatella ennen strategian luomista tai kutsua mahdollisesti strategian luomiseen koottavaan työryhmään.

Sopivia kysymyksiä ovat esimerkiksi:

1. Miten Aivovammaliitto voisi tukea vapaaehtoistyöntekijöitä tasapuolisesti riippumatta henkilön asuinpaikasta?
2. Aivovammaliiton vapaaehtoistyöntekijät kokevat yhteisöllisyyden ja vertaisten kanssa olemisen tärkeäksi. Miten Aivovammaliitto voisi tukea tätä osana toimintaa?
3. Millaisia uusia vapaaehtoistyön muotoja Aivovammaliitossa voisi olla, että kaikilla halukkailla olisi mahdollisuus tehdä vapaaehtoistyötä?
4. Mitä merkitsee vapaaehtoistyö ja harrastaminen Aivovammaliitossa?

2.1 Kyselyn toteuttaminen

Kyselytutkimuksella on etunsa ja haittansa. Menetelmänä se on tehokas: laajakin tutkimusaineisto voidaan kerätä varsin nopeasti. Huonot puolet liittyvät aineiston keräämiseen. Vastaajan on suhtauduttava asiaan vakavasti ja annettava totuudenmukaisia vastauksia. Kysymysten ja vastausvaihtoehtojen luominen vie aikaa, vaatii osaamista ja silti väärinymmärrykset ovat mahdollisia. Vastauskato voi nousta suureksi ja vastaajien perehtyneisyyttä aiheeseen on joskus vaikea arvioida. (Hirsjärvi ym. 2000, 182.) Tässä tutkimuksessa selvitettiin ensin, ketkä tekevät vapaaehtoistyötä Aivovammaliitossa ja pyydettiin vastauksia heiltä. Yksittäisiä potentiaalisia vastaajia saattoi silti jäädä tavoittamatta, sillä toistaiseksi tietoja ei saatu yksiselitteisesti koottua. Myös aika osoittautui lyhyeksi ja kaikkia osallistujia ei ollut mahdollista tavoitella puhelimitse vaan oli tyydyttävä vastauslomakkeen lähettämiseen sähköpostilla.

Aivovamman saaneen henkilön erityispiirteiden vuoksi (kappale 1.3) tarjosin mahdollisuutta täyttää tutkimuslomakkeen joko paperilla tai sähköisenä suoraan Webropol-pohjaan. Paperilomakkeiden tiedot syötin itse sähköiseen lomakkeeseen.

seen. Myös haastattelu oli mahdollinen, vaikka sitä ei aktiivisesti tarjottu. Noin puolet aivovamman saaneista vastaajista valitsi paperilomakkeen täyttämisen, mikäli vaihtoehtoa tarjottiin.

Niin kyselylomakkeessa kuin tässä opinnäytetyössä pyrin ulkoasun selkeyteen ja sujuvaan luettavuuteen eli esteettömyyteen. Opinnäytetyössä esteettömyys näkyy erityisesti kuvioiden selkeytenä. Tutkimuslomakkeeseen valitsin selkeän kirjasintyylin ja riittävän suuren kirjasinkoon. Sanamuotojen selkeyteen on kiinnitetty huomiota molemmissa.

Ensimmäinen vastausmahdollisuus oli helmikuussa järjestämälläni kurssilla. Tällöin vastaustilanteessa oli mahdollisuus pyytää lisäneuvoja, jos kysymykset eivät auenneet yksiselitteisesti. Samalla sain arvokasta tietoa, jonka avulla muokkasin tutkimuslomaketta kysymysten muotoilun ja järjestyksen osalta. Tein muutokset niin, että en joutunut hylkäämään yhtään vastauslomaketta, vaikka joitakin yksittäisiä vastauksia jouduin hylkäämään. Samalla tilanne toimi pilotti-tutkimuksena ja lomakkeen testaustilanteena (Hirsjärvi ym. 2000, 191).

Kyselylomakkeen luomiseen vaikutti eniten edellä esitelty Kansalaistoiminnan ytimessä -tutkimus, joka on tehty Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Myös Aivovammaliitto toimii Raha-automaattiyhdistyksen tuella.

Koska vapaaehtoistyö voidaan ymmärtää varsin monella tavalla, korostuu sen määrittelyn tärkeys tutkimuksissa. Tähän määrittelyyn vaikutti Kansalaistoiminnan ytimessä -tutkimukseen koottu tieto. Määrittely oli esillä kyselylomakkeen saatesivulla.

- Vapaaehtoistyötä ei tehdä taloudellista korvausta vastaan, eli siitä ei makseta
- Sitä tehdään omasta vapaasta tahdosta
- Se hyödyttää kolmatta osapuolta perhe- ja ystäväpiirin ulkopuolella
- Se on avointa kaikille

Vapaaehtoistyöstä tai vapaaehtoistoiminnasta, vapaaehtoistyöntekijöistä ja vapaaehtoisista puhuminen sisältää arvolatauksen, mutta sanojen käyttö rinnakkain ja merkitykseltään neutraaleina on mahdollista (Pessi & Oravasaari 2010, 9).

Vapaaehtoistyöntekijöitten ja palkatun henkilökunnan välisen yhteistyön sujuvuutta oli perusteltua kysyä, koska yhteistyö on tiivistä ja toisinaan myös vapaaehtoistyöntekijän elämän henkilökohtaiset asiat tulevat esille. Ennakkoajatukseni mukaan tutkimustulokset osoittivat sen olevan osittain kumppanuutta ja ystävyyttä.

Mielenkiintoisen lisänsä kartoitukseen toivat ammattilaiset, jotka kuuluivat tutkimusjoukkoon. He eivät kuitenkaan aina tee työtä palkatta. Korvaus voi tulla Aivovammaliitolta tai omalta työnantajalta. Tarjolla on eri variaatioita ja lopulta on vastaajan omasta ajattelutavasta kiinni, mieltääkö hän toiminnan vapaaehtois-työksi. Kysymys siitä, tuleeko vapaaehtoistyön olla aina palkatonta, on laaja ja ajankohtainen eikä siihen ole mielekästä tässä tutkimuksessa paneutua.

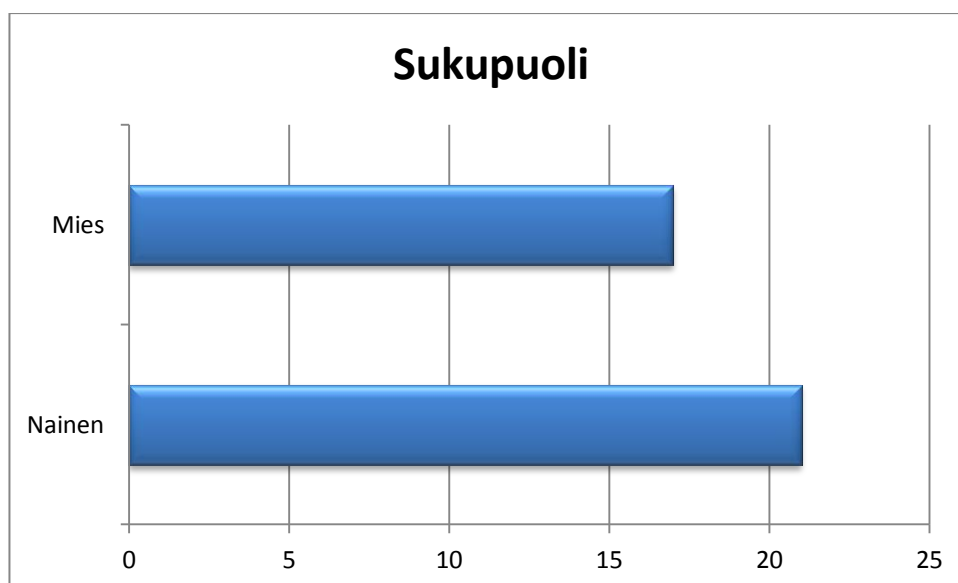
Koska en pohtinut ja selvittänyt tätä rajausta riittävän syvällisesti ennen kyselyn tekemistä, en tee rajausta enää tuloksien analysoinnin yhteydessä. Joka tapauksessa kolmen vastanneen ammattilaisen mielipiteet ovat tärkeitä.

Kysyttäessä kuinka monta tuntia kuukaudessa vastaaja tekee vapaaehtoistyötä käytin samaa haarukointia kuin Kansalaistoiminnan ytimessä -tutkimuksessa käytettiin. Oletuksena oli, että vapaaehtoistoimija toimii aktiivisesti, useita kertoja vuodessa. Arvioni mukaan lähes kaikki tämän kyselyn vastaajat kuuluivat tähän joukkoon. Kysymys tosin soveltuisi paremmin vapaaehtoistyön tekemisen kokonaismäärän arviointiin. On vaikeaa arvioida tuntimäärää, joka kohdistuu yhdelle taholle tehtyyn vapaaehtoistyöhön varsinkin, jos vapaaehtoistyö ei ole säännöllistä.

2.2 Tutkimuksen kohdejoukko

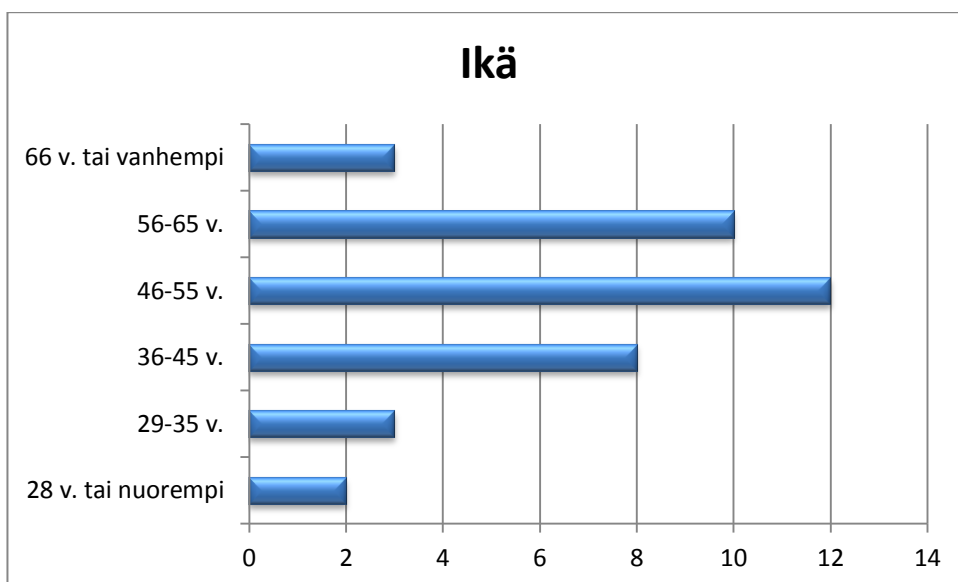
Tutkimukseen osallistui 38 henkilöä. Vastaajista 17 on miehiä ja 21 naisia. Vastausta pyydettiin 56 henkilöltä, jotka toimivat Aivovammaliiton vapaaehtoistyöntekijöinä vaihtelevissa tehtävissä. Alkuperäisessä tutkimusjoukossa on 22 miestä ja 34 naista, joten miesten ja naisten osallistumisaktiivisuus oli lähes sama. Vastausaktiivisuus oli 67 %.

Asuinpaikan sijainnilla ja koolla on tilastollinen merkitys vapaaehtoistyöhön käytetyn ajan sekä sen kohteiden, motiivien ja tapojen suhteen (Yeung 2002, 20-36; 54-55). Tässä kartoituksessa ei kysytty vastaajan asuinpaikkaa, sillä ei katsottu olevan merkitystä selvitettyjen asioitten suhteen. Oletuksena on, että kaikilla jäsenillä tulisi olla yhtäläiset mahdollisuudet osallistua liittotason vapaaehtoistoimintaan asuinpaikasta riippumatta. Kysymyksen pois jättäminen oli perusteltua myös siksi, etteivät ajatukset suuntautuisi siltäkään osin paikallisyhdistystoimintaan.

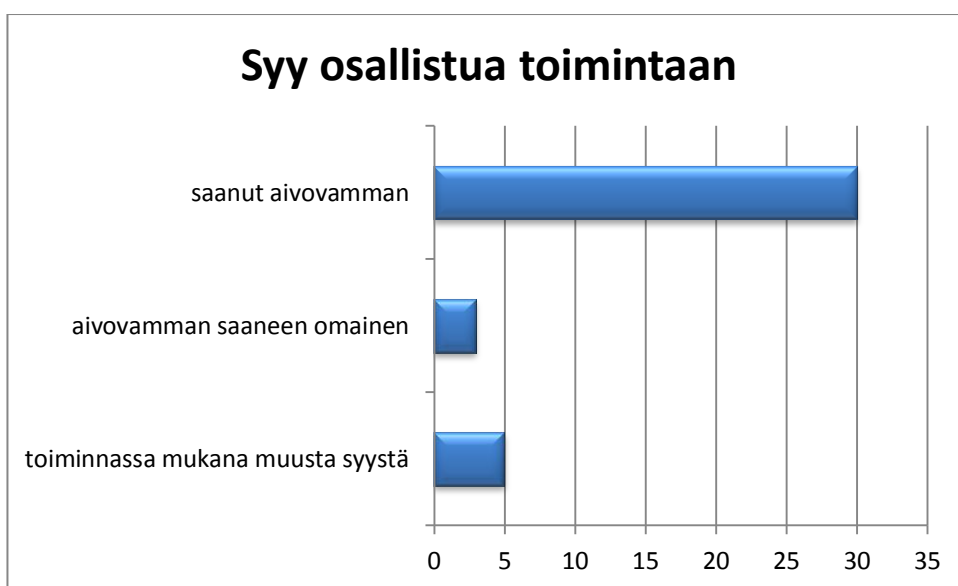
Kuvio 2. Sukupuoli.

Vastaajista 17 oli miehiä ja 21 naisia.

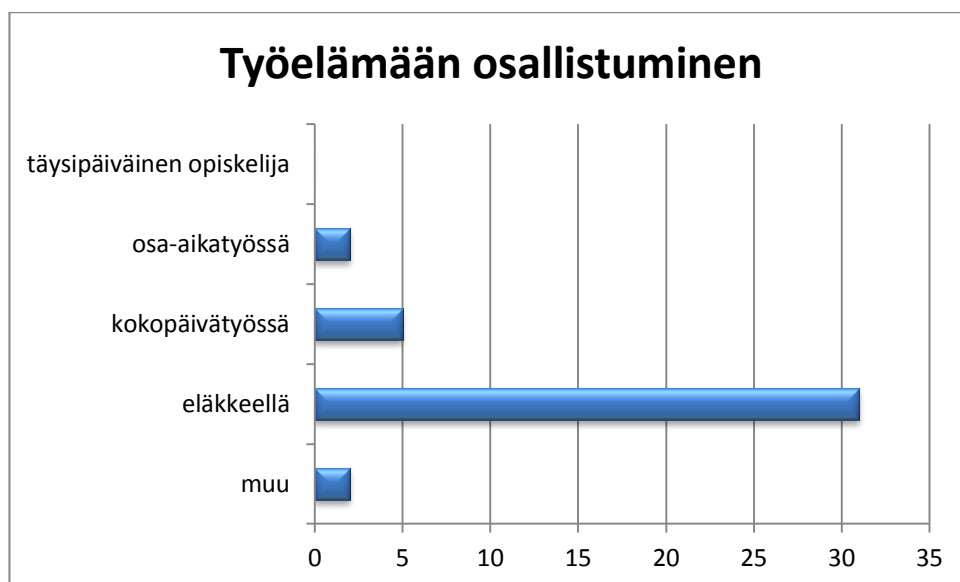
Kuvio 3. Ikä.

Suurin osa vastaajista oli iältään 46-55 –vuotiaita.

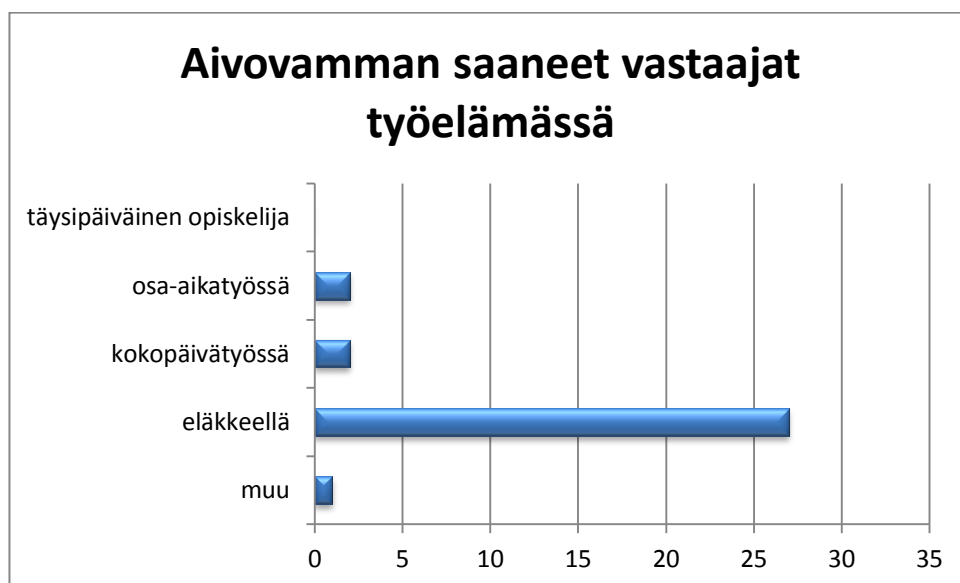

Kuvio 4. Syy osallistua toimintaan

Suurin osa vastaajista eli 30 henkilöä oli saanut aivovamman. Omaisia osallistui kolme. Muiksi syiksi osallistua mainittiin kolme kertaa ammatillinen syy ja kaksi kertaa muu aivovaurio.

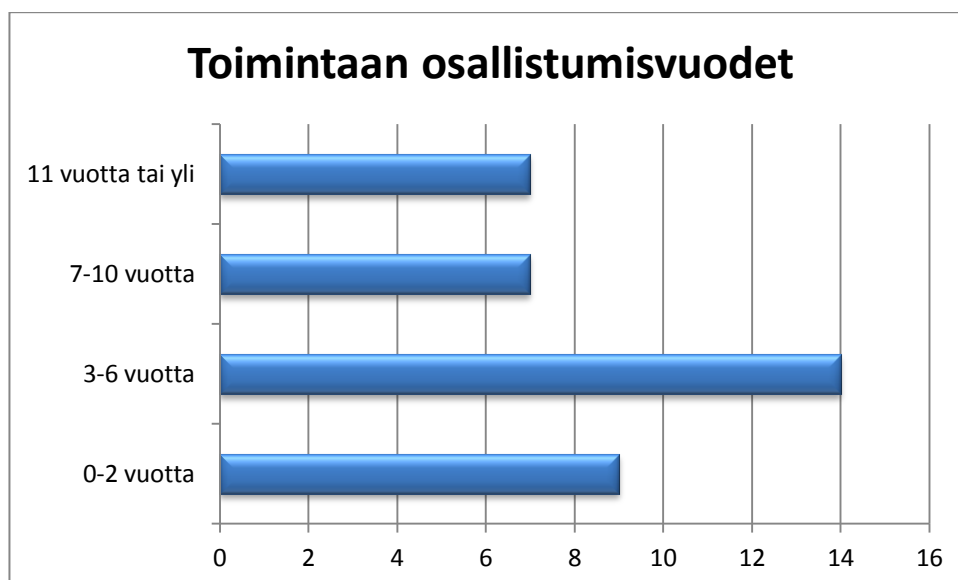

Kuvio 5. Työelämään osallistuminen.

Kuvio 6. Aivovamman saaneet vastaajat työelämässä.

Suurin osa vastaajista oli eläkeläisiä (31). Aivovamman saaneita henkilöitä oli lähes sama määrä, 30. Koska luvut vastaavat toisiaan, voisi nopeana yhteenve-tona tehdä, että kaikki kartoitukseen osallistuneet aivovamman saaneet henkilöt ovat myös eläkkeellä. Näin ei kuitenkaan ole. Aivovamman saaneista henkilöis-tä eläkkeellä oli 27, osa-aikatyössä 2 henkilöä ja kokopäivätyössä 2 henkilöä.

Kuvio 7. Toimintaan osallistumisvuodet.

Suuri osa vastaajista oli osallistunut toimintaan 3-6 vuoden ajan. Kaksi vuotta tai alle oli toiminnassa ollut mukana 9 henkilöä.

Tuloksesta herää kysymys, kuinka pitkään vapaaehtoistyöntekijät Aivovammaliitossa keskimäärin viihtyvät. Onko tyypillinen aika noin kuusi vuotta tai hieman alle tai onko silloin tullut paljon uusia toimijoita?

Kuvio 8. Vapaaehtoistyöhön osallistuminen tällä hetkellä.

38 vastaajaa ilmoitti tekevänsä vapaaehtoistyötä 65 eri muodossa. Eniten mukana oli vertaistukihenkilöitä (18) ja kokemuskouluttajia (17). Liittohallituksen toimijoista mukaan oli pyydetty sekä varsinaisia että varajäseniä (9). EHKÄSE-ryhmän jäseniä vastasi viisi, Oikeuksiensuvalvontaryhmän jäseniä neljä, nuorisovastaavia kolme ja Lehtityöryhmän jäseniä kaksi. Yksi vastaaja ei ollut toiminnassa mukana tällä hetkellä.

Muita mainittuja tehtäviä oli Sopeutumisvalmennusryhmä (1), toimintaryhmän ohjaaminen (3), Elävä kirjasto -toiminta (1), yhteys paikallistoimintaan (1) ja yleinen tiedon jakaminen (1). Vapaaehtoistyö voidaan siis nähdä monella tapaa ja perusteet sille on löydettävissä. Toimintaryhmien ohjaajat ovat periaatteessa paikallisyhdistysten vapaaehtoistoimijoita, mutta käytännössä tulevat toimintaan mukaan usein Aivovammaliiton vertaistukitoiminnan kautta. Elävä kirjasto-toiminta taas on Allianssin koordinoimaa toimintaa (lisätietoja: <http://www.keks.fi/elavakirjasto>), johon kuka tahansa voi osallistua. Aivovammaliitossa tapahtumia markkinoidaan yleensä kokemuskouluttajille.

Sosiaalialalla tehtävä vapaaehtoistyö voidaan jakaa auttamis- ja vaikuttamistyöhön. Vertaistukitoiminnan voi luokitella auttamistyöksi, muut Aivovammaliiton vapaaehtoistyön muodot ovat lähinnä vaikuttamistyötä.

Toimijoissa on myös vaihtuvuutta, sillä 10 henkilöä oli tehnyt aikaisemmin myös muita vapaaehtoistyön tehtäviä Aivovammaliitossa. Myös tämän kysymyksen vastauksista ilmeni, ettei aina ole selvää, onko toiminta Aivovammaliiton vai muuta siihen liittyvää toimintaa. Vaihtoehtojen ulkopuolella nimettiin tehtävinä esimerkiksi toimintaryhmän ohjaaminen, paikallisyhdistystoiminta ja yleinen avustaminen toiminnassa.

Kuvio 9. Arvio Aivovammaliiton vapaaehtoistyöhön käytetystä tuntimäärästä keskimäärin kuukaudessa.

Suurin osa toimijoista eli 18 henkilöä (N=37) ilmoitti tekevän vapaaehtoistyötä 1-5 tuntia kuukaudessa.

Koska vapaaehtoistyön kohteen hahmottaminen on osoittautunut vaikeasti arvioitavaksi, en lähde tekemään johtopäätöksiä tästä kysymyksestä tarkemmin. Tuntimääriin sekoittuu varmasti osittain ainakin paikallisyhdistyksissä tehty vapaaehtoistyö. Lisäksi arviointi kuukausitasolla on mutkikasta. Paperilomakkeilla tuntimäärien haarukointi oli mahdollista myös useampaan kuin yhteen kohtaan.

Tulos ei myöskään ole verrannollinen muihin vastaaviin vapaaehtoistyön tutkimuksiin, sillä niissä mitataan yleensä vapaaehtoistyöhön käytettyä aikaa yhteensä. Tässä kiinnostuksen kohteena oli vain Aivovammaliitolle tehty vapaaehtoistyö.

Aivovammaliiton vapaaehtoistyöntekijät tekivät vapaaehtoistyötä myös muissa yhteisöissä. Näin saattoi ennalta olettaakin, sillä yleensä vapaaehtoistyötä tekevät ovat aktiivisia usealla saralla. Eri yhteisöjä merkittiin yhteensä 52 kertaa. Vastaajista 18 henkilöä toimi aivovammayhdistyksissä, eli Aivovammaliiton paikallisyhdistyksissä.

Kuvio 10. Vapaaehtoistyön tekeminen muulle yhteisölle kuin Aivovammaliitolle.

Muita kuin vaihtoehtoissa lueteltuja vapaaehtoistyön paikkoja olivat mm. Epilepsia-yhdistys, Kansanlähetystyö, työkyvyttömyyseläkeläisjärjestö, vanhustyö, metsästysseura, mielenterveystyö, päihdetyö, vammaisneuvosto ja tutkimuspotilastoiminta.

Kysyttäessä minkä yhteisön parissa vapaaehtoistyötä tehtiin eniten, kohdistui 22 henkilön vastaukset aivovammoihin liittyvään työhön joko Aivovammaliitossa tai paikallisyhdistyksessä tai muussa toiminnassa, kuten internetin keskustelupalstoilla. Vastaajista vain neljä henkilöä teki vapaaehtoistyötä enemmän muualla kuin aivovamma-yhteisöissä: AA-toiminnan parissa, vammaisavustajatoiminnassa, kulttuuriyhdistyksessä ja potilasjärjestössä. Lisäksi kolme henkilöä mainitsi aivovammoihin liittyvän vapaaehtoistyön rinnalla jonkun muun toimintakentän.

3 JOHTOPÄÄTÖKSET KYSELYSTÄ

Kyselylomakkeen ohjeistuksessa selvitin, että kiinnostuksen kohteena on nimenomaan Aivovammaliiton – ei jonkun sen paikallisyhdistyksen – toiminta. Vastauksista ilmeni, että tämä aiheutti sekaannusta. Syy voi olla siinä, että vastaajat eivät ole itsekään täysin perillä siitä, kenelle vapaaehtoistyötä tekevät. Esimerkiksi vertaistukitoimintaa on vuosien mittaan toteutettu myös paikallisyhdistystasolla ja osa vertaistukihenkilöistä toimii esimerkiksi toimintaryhmien ohjaajina, joka ei kuitenkaan ole nykyisen rajauksen mukaan varsinaista vertaistukitoimintaa.

3.1 Vapaaehtoistyön tuki ja yhteistyön sujuvuus

Kysyttäessä millaista tukea ja/tai koulutusta toimijat olivat saaneet vapaaehtoistyön tehtäviin Aivovammaliitosta, olivat vastaukset enimmäkseen positiivisia.

Vain yksi vastaaja totesi, ettei ole saanut mitään tukea tai koulutusta. Yksi vastaaja totesi, ettei ole tarvinnut koulutusta pitkän järjestökokemuksensa vuoksi, joka on soveltunut Aivovammaliitonkin tehtävien hoitoon.

Suurin osa vastaajista mainitsi Aivovammaliiton järjestämät koulutukset. Lisäksi mainittiin lisäkoulutukset, erilaiset tapaamiset ja keskustelutuokiot. Kolme vastaajaa totesi, että työntekijöille on voinut aina tarpeen tullen soittaa ja saada tukea sitä kautta. Uudet hallitusjäsenet olivat tehneet tutustumiskäynnin hallituksen kokouksiin ennen oman toimikauden alkamista. Myös esitteet koettiin tukea antavana materiaalina. Tukea vapaaehtoistyöhön voi siis saada monella eri tavalla.

Mielipiteet jakautuivat enemmän, kun kysyttiin, onko perehdytys ollut vastaajan mielestä riittävää. 36 vastauksesta 25:stä voi tulkita, että perehdytys on ollut riittävää. Loppujen 11 vastaajienkin kommentteista voi päätellä, että perehdytys on ollut riittävää, joskin parannettavaa on.

Osittain kertauksen tarve johtuu vamman tuomista haasteista esimerkiksi mui-
tiongelmiin liittyen.

"Kyllä - mutta koen tarvitsevani kertausta "toistuvasti" - aina tulee uutta!!"

Toisinaan perehdytys tai tuki ei ole ollut täysin riittävää.

"Olen. Johtuu kyllä varmaan siitäkin, että itsellä on oman työn ja pohjalta tietoa asioista"

"perehdytys ollut melkein riittävää"

Aina ei ole ollut tietoa siitä, mitä tuen tai koulutuksen pitäisi olla.

"en ainakaan osaa vaatia enempää kun en tiedä mihin olis mahdollista saada."

"Käsittääkseni kurssille piti olla jatkoa, ei oppiojaankaada."

Yhteistyön sujuvuutta vapaaehtoistoimijoiden ja työntekijöiden välillä pyydettiin arvioimaan 5-portaisella skaalalla, jonka toisessa päässä yhteistyö sujuu oikein hyvin ja toisessa päässä ei suju ollenkaan hyvin.

Yhteistyön arvioi oikein hyvin toimivaksi 21 henkilöä (N=37) eli noin kaksi kolmasosaa kaikista vastaajista.

Työntekijöiden roolilla tasavertaisina kannustajina on merkityksensä vapaaehtoistyöntekijöiden jaksamiseen.

"Olen ollut reilun pari vuotta yhteydessä Aivovammaliiton työntekijöihin ja tuntuu, että olemme kuin vanhoja työkavereita. Avun saa aina!"

"Meillä on hyvä porukka ja hauskaa yhdessä, joten vapaaehtoistyö ei tunnu työltä, eikä kuormita liikaa."

Kuten aikaisemminkin on todettu, kaikki koulutus ja tuki ei ole formaalia.

”Kaikkiin kysymyksiin saatu vastauksia. On voitu aina keskustella ja selvittää jos on ollut jotain epäselvää.”

Vastauksissa näkyy myös, että Aivovammaliiton toiminnan kehittyminen vaikuttaa myös vapaaehtoistyöntekijöihin positiivisella tavalla. Työntekijöihin liittyvät asiat myös kiinnostavat, ehkä enemmänkin kuin järjestöissä keskimäärin.

”Silloin alussa liiton toiminta lepäsi liiaksi yhden henkilön varassa, mutta nyt toiminnot on järkevästi hajautettu ja tuntuu toimivan. Eli jäsenenä tulen paremmin kuulluksi ja myös toisin päin.”

”Aivovammaliiton työntekijöiden esittäytyminen aika ajoin ja varsinkin toimenkuvan muutosten yhteydessä on tärkeää kentän vapaaehtoistoimijoille. Aivoitus- lehdessä vuorotellen tervehdys- kuulumiset valokuvan kanssa on hieno keino esiintyä lukijoille.”

Seuraavaan pisteeseen skaalalla yhteistyön arvioi hyvin toimivaksi 11 henkilöä eli noin kolmasosa toimijoista. Yksi vastaaja perusteli, että historiassa kaikki ei ole ollut niin hyvin kuin tällä hetkellä. Yksi kertoi, että omaa kokemusta on vähän, joten arviointi on vaikeaa.

Työntekijöiltä myös selvästi odotetaan aktiivista otetta vapaaehtoistyöntekijöihin päin.

”Koska aloitekyky on aivovammaisella yleensä alentunut (ainakin minulla) olisi liiton selkeä ja ohjaava tuki enenevässä määrin tarpeellinen.”

”Kyllähän sitä itsekin voisi olla yhteydessä työntekijöihin”

Skaalan keskiväliin yhteistyön sujuvuuden arvioi kaksi vastaajaa ilman perusteluja.

Skaalan negatiivisessa päässä kahdessa viimeisessä pisteessä on kolme vastausta (N=37) ja niiden kaksi perustelua ovat kehittämistyössä tärkeitä. Ainakin työntekijöiden perehdyttämiseen vaihdosvaiheessa on kiinnitettävä huomiota samoin kuin koulutuksen antamisen tarkoituksenmukaisuuteen.

”työntekijöiden vaihtumisen vuoksi ei ole syntynyt kontaktia - tuki-henkilönä koen jääneeni hyvin yksin”

”kiireellä koulutettiin Tuusulassa vertaiskurssi. Sen jälkeen ei ole sil-lä rintamalla tapahtunut mitään??”

Vapaaehtoistyö sisältää aina eri vaiheita. Sujuvuus vaiheiden välillä vaikuttaa vapaaehtoistyöntekijän motivaatioon ja sitoutumiseen. Esimerkiksi koulutuksen jälkeen varsinaisen toiminnan aloittamisen odottaminen syö motivaatiota. (Honkala & Rantanen 2011, 16).

Pitää myös muistaa, että kyselyyn vastaavat ehkä herkimmin ne, joiden kokemukset ovat positiivisia. Hyvin negatiivisia kokemuksia saaneet eivät ehkä ole toiminnassa mukana enää. Näin ollen palautteen säännöllinen kerääminen ja analysointi on tärkeää.

3.2 Vapaaehtoistyön motiivit

Yeung (2005a, 83) korostaa vapaaehtoistyöntekijän motivaatioiden merkitystä. Vapaaehtoistoiminnan oma erityispiirre on se, että toiminnan hoito on juuri samoissa seikoissa, kuin miksi toiminta voi myös loppua. Vapaaehtoisuus, vapaaehtoisuus, joustavuus ja riippumattomuus ovat samaan aikaan sekä toimintaa ylläpitävä voima että riski toiminnan jatkuvuudelle. Tässäkin tutkimuksessa oli tärkeää selvittää vapaaehtoistojen motivaatioita, sillä motivaatio merkitsee samalla myös toiminnan toteutumista ja jatkuvuutta.

Yeungin (2005a, 87) käsityksen mukaan vapaaehtoistyöntekijöiden motivaatioiden tutkimuksessa on tärkeää muistaa aikajänne menneestä tulevaan eli kysyä, mikä sai osallistumaan ja mikä sai jatkamaan vapaaehtoistyön parissa. Motivaatio ja sitoutuminen ovat myös käsitteinä hyvin läheisiä eikä niitä tule katsoa erillään.

Tässä kartoituksessa kysyttiin, mikä oli saanut vastaajat tulemaan mukaan toimintaan ja mikä pysymään siinä. Kysymykset olivat avoimia, sillä luokittelemalla

olisi voinut jäädä joitakin näkökulmia saavuttamatta. Kysymyksen mukaan tule-
misen motiiveista saattoi ymmärtää kahdella tavalla. Käytännön tasolla asian ot-
taneet kertoivat syyksi oman tai läheisen vammautumisen. Myös toiminnan
kautta mukaan tulemisen luokittelin käytännölliseksi syyksi, ei niinkään motivaati-
tioita kuvaavaksi.

13 vastaajaa (N=38) mainitsi syyksi vammautumisen. 7 henkilöä mainitsi toi-
minnan kautta mukaan tulemisen. Näistä vastauksista ei pystynyt päättämään
varsinaisia vapaaehtoistyön motiiveja.

*”Paikallisyhdistyksessä toimimisen myötä tuli kiinnostus liiton tehtä-
viin.”*

*”Kun tulin yhdistykseen, niin vanhempi ja pitempään mukana ollut
jäsen houkutteli mukaan myös liiton toimintaan.”*

Varsinaisia motivaatiopohjaisia syitä toimintaan mukaan tulemiselle oli halu aut-
taa, vaikuttaa, osallistua järjestötoimintaan ja saada elämään sisältöä, olla ver-
taisten kanssa ja saada tietoa.

Kymmenestä (N=38) vastauksesta oli selvästi luettavissa auttamisen halu. Eri
motivaatiot myös yhdistyivät toisiinsa vastauksissa. Vastauksissa näkyy myös
alkutilanteen hämmennys ja vaikeus vammautumisen jälkeen.

*”Halu tuoda Aivovammaa tunnetuksi sosiaali- ja terveysalan Am-
mattilaisille ja suurelle yleisölle sekä auttaa ja tukea muita vammau-
tuneita.”*

*”Oma vammautuminen ja yksin jääminen uuteen, outoon tilantee-
seen pani liikkeelle. Halu auttaa ja kulkea rinnalla. Jakaa kokemuk-
sia.”*

*”Tiedostan vertaistuen tärkeyden, koska olen kokenut aivovamman.
Minun oli selviydyttävä elämään ilman arvokasta vertaistukea. Mat-
ka oli raskas ja pitkä.”*

Muutokset elämässä ja kokemus siitä, että on saanut apua voivat laittaa liikkeel-
le, mutta saada aikaan myös tunteen siitä, että on mahdollista ”maksaa takai-
sin” saamansa apu.

Yhdeksää vastaajaa motivoi mukaan tulemisessa mahdollisuus vaikuttaa.

"Vammani ja ehkä halu tehdä "maailmaa paremmaksi"."

"koen, että minulla voisi olla jotain annettavaa/kerrottavaa vammaisena olemisesta/elämisestä"

Tärkeä oli myös motivaatio osallistua järjestötoimintaan tai saada elämään sisältöä toiminnan kautta. Nämä seikat tulivat esille 8 vastauksessa.

"Halu auttaa nykyisiä ja tulevia vammaisia ja olla vielä jossain oikeassa asiassa mukana."

"Olen ollut järjestötyössä mukana lapsesta lähtien. Aivovamman jälkeen se ikäänkuin kuului asiaan tulla mukaan Aivovammaliiton toimintaan."

"Oma vammautuminen. Aikaisempi tieto siitä, että järjestötoimissa saa tietoa ja tapaa muita saman vamman saaneita."

Neljä vastaajaa mainitsi myös halun olla saman kokeneiden eli vertaisten kanssa. Samoin neljä vastaajaa mainitsi halun saada lisää tietoa aivovammoista ja niiden mukanaan tuomista asioista.

"Tiedon halu omasta vammasta, vertaistuki, yhteisöön kuulumisen tärkeys."

Kiinnostavia ovat myös kolmen ammattilaisen tai ammatillisista syistä mukana olevan henkilön motivaatiot toimintaan osallistumiselle. Vastaukset heijastelevat auttamisen halua ja ammattikokemusten herättämää lisätiedon tarvetta.

"Aivovammaisten henkilöiden kuntoutus on osa työtäni ja huoli heidän selviytymisestään käynyt ilmeiseksi."

"Ammattini mukana tuoma mielenkiinto – vuorovaikutteisuus"

"Oman kokemukseni mukaan aivovammaisen kanssa työskentely on haasteellista ja omaiset, ammattilaiset väsyvät ajanmyötä ja hylkäävät. Työ aivovammaliitossa on tärkeä tukipylväs aivovammautuneelle ja hänen perheilleen."

Mikä sitten on saanut toimijat pysymään mukana Aivovammaliiton toiminnassa? Vastauksissa korostuu hyvät kokemukset vertaisten kanssa. Se tuli esille kaikkiaan 12 vastauksessa. Mukaan tulon motivaatioissa seikka näkyi neljässä vastauksessa, joten muutos on merkittävä.

”Saa nähdä kaveria, ohjaajia. Uutta ohjelmaa, virkistää. Retkiä, matkoja, kokoukset, koulutukset.”

”Vertaistuki, positiivinen ja kannustava ilmapiiri ja yhteishenki työntekijöiden ja vammaisten kesken. + paljon hyviä tyyppejä!! :) Halu antaa ja saada tukea ja kannustusta vamman tuomiin haasteisiin ja niiden kanssa elämiseen liittyen.”

”Niin liiton, kuin tuettavien tapaamiset ovat olleet antoisia. Vaikka itse on usein henkisesti tiukoilla, niin se vertaistuki ja ystävien tauttaaminen auttaa jaksamaan.”

Tärkeää oli edelleen elämän sisällön kartuttaminen toiminnan ja järjestötyön kautta. Tämä seikka näkyi 11 vastauksessa. Tässä kohtaa mainittiin myös Aivovammaliiton kehittymismahdollisuudet sekä järjestötyön tärkeys. Alkuvaiheen mukaantulon jälkeen toiminnan tarkoitus varmasti kirkastuu.

”Aivovammaliitto on kasvava ja kehittyvä liitto ja haluan olla siinä mukana ja osana kehittymistä.”

”Mielenkiinto arvokasta työtä kohtaan.”

Halu auttaa esiintyy edelleen 10 vastauksessa, samoin kuin mukaan tulon motiiveissakin. Myös yleisesti suomalaista vapaaehtoistoimintaa käsittelevissä kirjoituksissa auttamisen halu nousee yleisimmäksi tekijäksi toimintaan osallistumisessa, noin 40 % toimijoista kokee sen tärkeäksi (Yeung 2002, 32).

”Haluan jakaa kokemusta jotta joku välttäisi samat vaikeudet joita itsellä on ollut. Auttaa samalla tavalla toisia kuin minua on autettu.”

Vaikuttamisen halu näkyy motivaatioissa kahdeksan kertaa eli lähes yhtä usein kuin toimintaan mukaan tultaessakin.

”Olen ” yhdistysihminen ” , eli uskon vaikuttamiseen ja tukemiseen Aivovammaliiton kautta.”

Vertaistoiminnan ja yhdistystoiminnan merkityksen lisäksi uudeksi tekijäksi mukana pysymisessä nousee myös mielihyvän kokeminen kuudessa vastauksessa. Mielihyvän kokeminen on varmasti lähellä vertaisuuden ja yhteisöllisyyden kokemusta, mutta erottui silti myös uutena, omana piirteenään.

”Hyvä mieli ja meininki.”

Vapaaehtoistyön sisältö ei muodostu pelkästä tehtävästä. On yhteisö, kivaa tekemistä ja palautteen saamista. On tekijänsä näköisiä ja kokoisia tehtäviä. Epäitsekkäät ja itsekkäät motiivit kulkevat aina yhdessä eikä pidä ajatella, että vapaaehtoistyötä tehtäisi pelkästään epäitsekkäistä syistä (Sauri 2010, 115).

3.2.1 Motiivit timanttimallin mukaan

Vastaajia pyydettiin arvioimaan 9-portaisella skaalalla motiiveitaan Aivovammaliitossa tehtävään vapaaehtoistyöhön liittyen. Timanttimallin perusteet on kerrottu kappaleessa 1.2.1. Timanttimalli antaa tässä suuntaviivoja sille, mitkä seikat motivoivat Aivovammaliiton vapaaehtoistyöntekijöitä eniten. Tulevaisuudessa timanttimallia on mielekästä hyödyntää vapaaehtoistyöntekijöiden ohjaamisessa ja tukemisessa. Kunhan timanttimallin perusasiat pidetään mielessä, on sitä mahdollista käyttää niin ohjatussa keskustelussa, ryhmäkeskusteluissa kuin itsetutkiskelunkin välineenä (Yeung 2005b, 122).

Saaminen - antaminen

Alkuperäisessä tutkimuksessa, jossa timanttimalli luotiin, analysoitiin puhetta ja erotettiin siitä erilaisia motivaation elementtejä. Saamisen ja antamisen ulottuvuus sisälsi melkein kolmanneksen motivaation elementeistä. Sen ääripäät erottuivat alkuperäisessä tutkimuksessa heikosti, kuten tässäkin kartoituksessa. ”Antaessaan saa” on varsin yleinen toteamus ja selittää myös ääripäiden liittymisen. (Yeung 2005b, 105; 109.) Saamisen ja antamisen teeman pohdiskelua voisi käyttää osana vapaaehtoistyöntekijöiden ohjaamista.

<p>Saan enemmän kuin annan. Voin toteuttaa itseäni. Saan ryhtiä ajan-käyttööni ja työkokemusta. Tunnen itseni tarpeelliseksi, saan onnistumisen kokemuksia. Vapaaehtoistyö vaikuttaa hyvinvointiini.</p>	<p>Annan enemmän kuin saan. Minulla on luontainen halu auttaa. Elämäkokemuksistani on hyötyä toiminnassa. Haluan esimerkkini kautta saada muutkin auttamaan. Vapaaehtoistyön kautta voin vähentää eriarvoisuutta.</p>	
28 %	33 %	39 %

Jatkuvuus – uuden etsintä

Uuden etsintä motivoi Aivovammaliiton vapaaehtoistyöntekijöitä hienoisesti enemmän kuin jatkuvuus. Alkuperäisaineistossa ääripäätsä motivoivat eri tavalla, mutta jakautuminen on siinäkin tasaista (Yeung 2005b, 112).

<p>Jatkuvuus. Minulle on mielekästä tuttu aihepiiri. Toiminta sopii nykyiseen elämäntilanteeseeni. Toiminta ylläpitää jaksamistani ja hyvinvointia. Aikaisemmat hyvät kokemukset vapaaehtoistyöstä vaikuttavat osallistumishaluuni.</p>	<p>Uuden etsintä. Minua kiinnostaa uudet asiat. Toiminta on hyvää vastapainoa muulle elämän sisällölle. Opin uutta ja persoonani voi kehittyä.</p>	
33 %	22 %	44 %

Etäisyys – läheisyys

Tällä skaalalla Aivovammaliiton vapaaehtoistyöntekijät näyttivät motivoituvan huomattavasti enemmän läheisyydestä kuin etäisyydestä. Vertaisuuden kokemus yhdistävän vamman vuoksi varmasti näkyy toimintaan osallistumisessa. Myös alkuperäistutkimuksessa läheisyyden motiivi painottuu (Yeung 2005b, 114).

<p>Etäisyys. Minulle on tärkeää toiminnan joustavuus. Yhteistoiminnassa ihmisten kanssa tulee säilyä riittävä etäisyys. Toiminnan tulee olla mahdollisimman vähän byrokraattista. En halua sitoutua toimintaan pitkäksi aikaa, vaan minulle sopii paremmin yksittäisiin tapahtumiin osallistuminen tai projektien tekeminen.</p>	<p>Läheisyys. Haluan kokea kuuluvani ryhmään ja tavata uusia ihmisiä. Sosiaalisuus, vuorovaikutus ja ryhmähenki on minulle tärkeää.</p>	
11 %	31 %	58 %

Pohdinta – toiminta

Ainakin näin esitettynä näytti pohdinta motivoivan huomattavasti enemmän kuin toiminta. Alkuperäistutkimuksessa motivaatiot painottuvat yhtä radikaalisti toiminnan päähän (Yeung 2005b, 116). Näin ollen voi tehdä johtopäätöksen, että skaala ei ole toimiva tältä osin. Toinen syy voi olla Yeunginkin (2005b, 116) viittaus siihen, että vapaaehtoistyö tarjoaa joillekin henkilöille paikan henkilökoh- taisten asioiden ja kriisien läpikäymiseen. Seikka korostuu sosiaalialan järjes- töissä, joten voi olla, että Aivovammaliiton toimintaan tullaan osittain mukaan oman hyvinvoinnin tukemisen vuoksi.

<p>Pohdinta. Oma henkinen kasvu on tärkeää.</p> <p>Toiminnalla tulee olla omiin arvoihini sopiva arvopohja. Kasvan itse henkisellä tasolla toiminnan myötä ja voin läpikäydä elämäni merkittäviä asioita.</p>	<p>Toiminta. Haluan täytettää vapaa-ajalleni.</p> <p>Toimeliaisuus on minulle tärkeää. Arvostan sitä, miten järjestö organisoii vapaaehtoistoimintaa.</p>	
46 %	40 %	14 %

3.3 Vapaaehtoistoiminnasta aiheutuvat kulut

Koska vapaaehtoistoiminnasta aiheutuvat kulut ovat olleet esillä Aivovammaliiton vapaaehtoistoiminnassa, otin kysymyksen esille myös tässä tutkimuksessa. Kysymys oli muotoiltu kyllä / ei -muotoon, minkä jälkeen pyysin perusteluita valinnalle. Paperilomakkeen täyttö mahdollisti ruksin laittamisen molempiin kohtiin, mikä houkuttelikin tulkinnanvaraisessa kysymyksessä. 25 vastaajaa ilmoitti, että kuluja ei tule syntyä ja 11 vastaajaa ilmoitti, että kuluja saa syntyä.

Kuvio 11. Saako vapaaehtoistyön tekemisestä aiheutua kuluja tekijälle?

Ne, jotka eivät antaneet selvästi kumpaakaan mielipidettä perustelivat asiaa esimerkiksi näin.

”Pienet kulut on ok, sillä eläminenhän maksaa. Ylimääräiset kulut tulee toki korvata.”

Ne, joiden mielestä kuluja sai syntyä, perustelivat asiaa sillä, että vapaaehtoistoiminta on mielekästä ja siitä myös saa itselleen virkistystä.

”Tietenkin kuluilla on rajansa, mutta se minkä laitan vapaaehtoistoimintaan tulee moninkertaisena takaisin. Koen tekeväni oman osani. Takaisin saaminen ei liity niinkään taloudelliseen vaan pikemminkin henkiseen hyvinvointiin.”

”Tämä toiminta tapahtuu ehdottomasti myös omaksi hyödykseni, joten olen myös valmis maksamaan siitä.”

Vastaukset, joissa oli perusteltu, ettei kuluja saa syntyä, voi jakaa neljään teemaan. Syiden taustalta löytyvät teemat ovat vapaaehtoistyön luonne, vapaaehtoistyön arvostus, pienituloisuus ja pakollisten kulujen korvaaminen.

Vapaaehtoistyön luonteeseen kuuluu, että se ei aiheuta tekijälleen kuluja.

”Vapaaehtoistyö on nimenomaan vapaaehtoista, palkatonta toimintaa. Työtä josta pitää, mutta josta ei saa tulla rahallisia menoja.”

Kulujen korvaaminen ja vapaaehtoistyöntekijöihin panostaminen osoittaa osiltaan arvostusta. Työ on tärkeää.

”Vapaaehtoistyössä annamme työpanoksen ja sen katson olevan riittävä ilman ylimääräisiä kuluja. Motivaatio työtä kohtaan laskisi jos siitä kuluja.”

Monelle vammautuminen ja eläkkeelle joutuminen merkitsee myös tulojen rajua pientymistä.

”Aika on ilmaista, mutta euro on rahaa eläkeläisellekin.”

"Pitemmän päälle, jos kuluja on, pysyvätkö toimijat toiminnassa mukana? Osoittaa mielestäni arvostusta toiminnalle, jos kulut korvataan. Mutta alussa toimintaan voi tulla henkilöitä, jotka tulevat mukaan, koska ruoka, majoitus, matka on ilmaisia. Taas toisaalta se madaltaa kynnystä tulla mukaan, eläkkeet ei niin kauhean suuria ole."

Esille tuli myös se seikka, että pienten tulojen takia kaikilla ei ole mahdollista tehdä vapaaehtoistyötä, jos kuluja tulee.

"Saa aiheutua niille tekijöille, joiden taloudellinen tilanne on ok. Meillä on paljon sellaisia, joilla olisi mahdollisuus tehdä vapaaehtoistyötä, mutta pienikin taloudellinen panos on haaste."

Perusteissa tuli esille myös vapaaehtoistyön ja harrastustoiminnan ero. Milloin on kyse harrastustoiminnasta ja milloin vapaaehtoistoiminnasta? Kysymys siis herätti ajatuksia enemmän, kuin sen yksinkertainen luonne olisi antanut odottaa.

"Vapaaehtoistyö- sana kuvaa sen merkityksen. Se ei ole esim. maksullinen harrastus."

Yksi vastaaja aloitti pohdintansa osuvasti:

"Olisi tehnyt mieli laittaa ruksi molempiin. Kysymys kuuluu oikeastaan: mikä on vapaaehtoistyötä. [jatkuu]"

Maltillista on huomata, että pakolliset kulut tulee korvata vapaaehtoistyössä.

"Minusta olisi oikein jos saataisiin vähän esim matkakuluja. Puhe-linkulujakin tulee pikkuisen, eli pakolliset kulut. Työ on mielekästä ja jos aikaa löytyy siihen, siitä saa kuitenkin sisältöä elämään ja hyvän mielen! Se riittää!"

3.4 Kehittyvä vapaaehtoistyö

Pirkko Lahti (2003, 89) kuuluttaa jäsenten yhä laajempaa mukaan ottamista sosiaali- ja terveystieteiden toimintoihin. Strategiatyö pitää siksikin jalkauttaa ja toiminnan sisällön kohdata yksilöt – sitä kautta on mahdollista voimaannuttaa jäsenkuntaa kohti aktiivista kansalaisuutta.

Tutkimuslomakkeessa pyydettiin ideoita, miten Aivovammaliiton vapaaehtoistyötä voisi kehittää sekä kysyttiin, missä Aivovammaliiton vapaaehtoistyössä on erityisesti onnistuttu. Näitä vastauksia voi käsitellä osittain rinnakkain, sillä samat teemat tulivat esille molemmissa kysymyksissä. Otan tässä esille aiheet, jotka toistuivat vähintään kaksi kertaa aineistossa.

Vapaaehtoistyöntekijöiden tukeminen on tärkeää. Koettiin, että siinä on onnistuttu hyvin, mutta kehitettävääkin riitti.

”Yhteiset tapaamiset ja työntekijän soitto joskus vapaaehtoiselle, ”mitä kuuluu” ”

”Mielestäni liitto pitää huolta vapaaehtoistyöntekijöistään hyvin.”

Työntekijöiden yhteydenotot ja yhdistysvierailut koettiin kannustavina ja tärkeinä. Ne myös lisäsivät lähestymisen helppoutta. Konkreettisena ehdotuksena tuli, että työntekijä voisi olla säännöllisesti yhteydessä vapaaehtoistyöntekijään ja kysyä kuulumisia. Tapaamiset niin työntekijöiden kuin muiden toimijoiden kanssa koettiin tärkeinä. Tapaamisissa voisi olla työnohjauksellinen ote tai puhtaasti virkistyminen ja yhdessä oleminen. Suunnitelmallisuutta ja säännöllisyyttä kaivattiin lisää. Suomi on pitkä maa ja esille tuli, että toimintaa pitää tarjota jatkossakin pohjoisessa. Vuoden 2012 alkupuolelta lähtien ei Oulussa ole ollut enää työntekijää.

Vapaaehtoistoimijoille toivottiin lisää koulutusta, myös tietotekniikan käyttöön liittyvä koulutus nimettiin tärkeäksi. Tukeakin voitaisiin antaa verkkoympäristössä, esimerkiksi Skypessä. Eri vapaaehtoistyön muotojen ja myös yhdistysten välille toivottiin yhteistyötä. Myös Aivovammaliiton järjestämiä tapahtumia toivottiin, kuten matkoja, liikuntapäiviä ja luonnossa liikkumista. Toiminnalla todettiin olevan

positiivisia vaikutuksia aivovamman saaneiden henkilöiden ja omaisten elämään.

Aivovammaliitossa on ollut menneinä vuosina esillä nk. Luotsi-toiminta, joka merkitsee avustamista asioinnissa ja esimerkiksi neuvontaa vakuutus- tai etuusasioiden kanssa. Toiminta ei ole yrityksistä huolimatta käynnistynyt ja vapaaehtoistyön muotona se on hieman ongelmallinen. Edelleen Luotsi-toiminnan kaltaista toimintaa kaivattiin.

”Luotsi-toiminnan koulutus tulisi aloittaa nopeasti. Sitä todella ”kentällä” tarvitaan.”

Missä Aivovammaliiton vapaaehtoistoiminnassa on sitten onnistuttu? Vaikuttamistyössä. Vapaaehtoistyön muodoista mainittiin useimmin vertaistukitoiminta ja kokemuskouluttajatoiminta. Tosin näiden ryhmien edustajia oli vastaajissa eniten ja toiminnan alana nämä lienevät tunnetuimmat. Aivovammat ovat entistä paremmin tunnettuja, tosin parannettavaa riittää:

”Vaikea sanoa. Niin kauan kuin aivovammaisten asiat ovat nykyisellä tolalla ei voida puhua vielä onnistumisista. Paljon enemmän tarvittaisiin tietoa jakeluun, myös kansanedustajille. He tekevät viimekädessä ne tärkeät päätökset.”

4 POHDINTA

Eeva Kuuskoski (2003, 34-35) kirjoittaa: ”Yhä selvemmäksi on tullut, että hyvinvointivaltiomallimme aliarvioi ihmisten ja perheyhteisöjen oman toiminnan sekä kansalaistoiminnan merkitystä. Se unohti, että lait, instituutiot ja ammattiroolit eivät välitä; vain ihmiset kykenevät rakastamaan toisiaan.” Pakon edessä, hyvinvointivaltion palveluiden hintojen käydessä liian koviksi, ollaan siirtymässä askel lähemmäs inhimillisyyttä.

Tämän kartoituksen tuloksia läpikäydessäni olin yllättynyt ja hyvilläni hyvästä vastausprosentista (67 %) sekä ennen kaikkea osallistujien mielipiteistä. Ne tarjoavat hyviä eväitä Aivovammaliiton vapaaehtoistoiminnan strategian luomi-

seen. Suurin osa vastaajista oli todella paneutunut vastauslomakkeen täyttämiseen. Voin sanoa, että yhdistysten kannattaa kuunnella toimijoitaan. Vastauksissa näkyy joissain määrin myös aivovamman saaneen henkilön tai hänen omaisensa elämän todellisuus. Erityispiirteitä tuon esille myös siinä mielessä, että niistä on apua tuleville tutkimuksen tekijöille.

Tutkimus on sovellettavissa melko suoraan myös muiden, varsinkin pienten sosiaali- ja terveysalan järjestöjen vapaaehtoistyön kartoituksen tekemiseen. Tutkimuksen tietoperusta selventää vapaaehtoistyön yhteiskunnallisia merkityksiä ja strategiatyön tärkeyttä.

Motivaatioiden selvittäminen on tärkeää, mutta timanttimallin soveltaminen hie-man hankalaa. Sen merkitys kannattanee siis nähdä ennen kaikkea vapaaehtoistyöntekijän omien ajatusten herättelijänä työnohjauksellisena työkaluna. Pienissä aineistoissa ei synny merkittäviä yhteneväisyyksiä vastaajien kokemuksissa.

Vapaaehtoistyö ei ole vain vammattomien ihmisten oikeus, vaan sillä on suuri merkitys elämän laadun osatekijänä vammautumisen jälkeen, kun kuntoutus on käynnistynyt ja uusi tilanne on tullut hyväksytyksi niin vamman saaneella kuin hänen lähipiirilläänkin. Vapaaehtoistyön voi tarjota mielekkään toimintakentän uudessa elämäntilanteessa. Läpi tutkimustekstin kulkee ajatus vapaaehtoistyön positiivista merkityksistä yksilöille ja yleisen kehittämistyön tärkeydestä.

Kartoituksen tekeminen oli mielekästä minulle, sillä siihen yhdistyi syvällinen perehtyminen työhön ja vuorovaikutus vapaaehtoistyöntekijöitten kanssa. Koin saaneeni kannustusta tutkimuksen kohdejoukkoon kuuluneilta henkilöiltä. Aivovammaliiton toiminnan kehittymiselle on olemassa selkeä tilaus.

Uskon saaneeni rehellisiä vastauksia, vaikka Aivovammaliiton työntekijänä olenkin tärkeä yhteistyökumppani ja vapaaehtoistyön ohjaaja monelle vastaajalle. Vastaajat varmasti ymmärsivät, että rehellisillä vastauksilla voi vaikuttaa toiminnan kehittymiseen. Monella on myös selvästi halu järjestön kehittymiseen.

Käsittelin kartoituksen tekemisessä saamaani tietoa luottamuksella, kuten muutakin työhön liittyvää tietoa. Tutkimuksen kulku on kuvattu mahdollisimman tarkkaan sen luottamuksellisuuden ja eettisyyden tarkastelemisen mahdollistamiseksi. Pyrin kriittisyyteen ja huolellisuuteen kaiken kokemustietoon pohjautuvan tiedon julkaisemisessa.

Ammatti-identiteettini vapaaehtoistyöntekijöiden ohjaajana ja toiminnan suunnittelijana vahvistui prosessin aikana. Yllätin itseni myös pohtimassa omia motiivejani vapaaehtoistyöntekijänä ja ennen kaikkea seikkoja, jotka minulle ovat merkityksellisiä vapaaehtoistyön tekemisessä. Osittain syynä saattoi olla työn, opiskelun ja vapaaehtoistyön tekemisen yhdistämisen mukanaan tuomat haasteet ajankäytössä. Tulevaisuudessa tiedän kuitenkin tarkemmin, mikä minua motivoi vapaaehtoistyössä ja millaiseen vapaaehtoistyöhön olen valmis sitoutumaan, antamaan aikaani ja resurssejani. Vapaaehtoistyön kenttä mahdollisuuksineen on laaja. Mielestäni on tärkeää, että vapaaehtoistyön parissa työskentelevällä on omia, monipuolisia ja syvällisiä kokemuksia vapaaehtoistyön tekemisestä. Jokaisen vapaaehtoistyötä tekevän on tärkeää pysähtyä pohtimaan toimintansa perusteita ja motiiveja, vapaaehtoistyön ohjaajalle se on tärkeä työkalu.

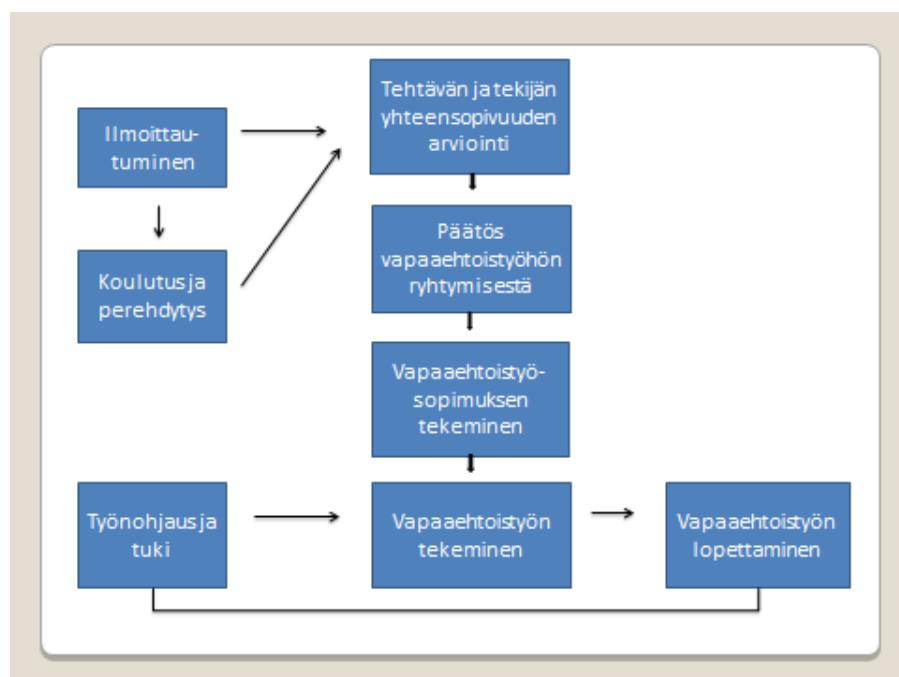
Vapaaehtoistyö ei ole koskaan ilmaista, vaikka se palkatonta onkin. Sen rakenteiden ylläpitämiseen, koulutukseen, tukeen ja ohjaukseen on kanavoitava varoja. Vaikka vanha totuus kuuluukin, ettei rahalla saa hyvää toimintaa, on perusasioiden pysyttävä kunnossa.

Raha tulee esille myös vapaaehtoistyöntekijöiden osallistumisen mahdollisuuksissa. Valitettavasti monen vammautuneen arkea on pienen eläkkeen kanssa selviäminen tai vakuutus päätöksen odottelu. Osana strategiatyötä on huomioitava, miten turvata jokaisen tasapuolinen mahdollisuus osallistua toimintaan. On myös käsiteltävä entistä tarkemmin vapaaehtoistyön ja harrastustoiminnan eroa. Löytyykö Aivovammaliiton toiminnasta myös harrastustoiminnan edellytykset täyttävää toimintaa, johon osallistumisesta olisi perusteltua maksaa? Linkittykö harrastusmaisuus mielekkäällä tavalla vertaisuuden ja yhteisöllisyyden kokemukseen? Voisiko tällaiseen toimintaan perustaa esimerkiksi stipendijärjestelmän pienituloisimpien tukemiseksi?

Aivovammaliiton vapaaehtoistyö tarvitsee selkeytystä. Alussa on paneuduttava vapaaehtoistyön merkitykseen ja sen prosessointiin sekä organisointiin. Jatkossa se voi laajentua esimerkiksi koulutuskartan luomiseen, yhteistoiminnan kehittämiseen, tapahtumien järjestämiseen ja verkkopalveluiden entistä monipuolimpaan käyttöön. Selkeyttämisen puolesta puhuvat myös aivovamman mukanaan tuomat haasteet.

Strategian luomiseen liittyy tavoitteiden ja kehityksen tarkkailun välttämättömyys. Arvioinnista ei tule tehdä mörköä, jonka tekemisen vastuun tahtoo ulkoistaa. Arviointi ei ole myöskään itseisarvo eikä se saa olla itse toiminnalta pois. Sen tulee olla arkista, osa toimintaa ja hyödylliseksi koettua. Arvioinnin kautta voidaan lisätä kokemusta arvostuksesta ja tukea vapaaehtoistyössä jaksamista. Sitä kautta voidaan myös kehittää toimintaa edelleen löytäen uusia näkökulmia sisältäpäin. Aivovammaliiton työn tavoitteena on parempi huominen. Kansalaisjärjestö tahtoo parantaa aivovamman saaneen ja hänen omaistensa elämän laatua.

Vaikka vapaaehtoistyön prosessit vaihtelevat yhdistysten ja toimijoiden mukaan, on asiaa hyvä pysähtyä pohtimaan oman yhdistyksen kohdalla. Seuraava kuvio antaa yhden esimerkin ja tekee prosessista ymmärrettävän.

Kuvio 12. Esimerkki vapaaehtoistyön prosessista.
(Honkala & Rantanen 2011, 17)

Aineistosta noussut työnohjauksen tarve on perusteltua varsinkin auttamistyössä eli vertaistukitoiminnassa. Vapaaehtoistyöntekijöillä harvoin on alan koulutusta, joten ammatin tuoma suoja puuttuu. Työnohjauksen järjestämisen mahdollisuudet ovat monipuoliset. Esimerkiksi vapaaehtoismotivaation timanttimallin sisältöä voisi hyödyntää jatkossa vapaaehtoistyöntekijöiden tukemisen välineenä, johon sen syvällisen käytön mallien luominen voisi luoda jopa oman tutkimusaiheensa.

Kiinnostava on myös vertaistoiminnan ja yhteisöllisyyden merkitys, joka vammaisjärjestön toiminnassa korostuu. Yhteisöllisyyden merkitys on perusteltua huomioida Aivovammaliiton tapahtumia järjestettäessä ja sen toteutuminen kaikessa toiminnassa on perusteltua. Onkin tärkeää pohtia, miten yhteisöllisyyttä voidaan tukea mielekkäällä tavalla osana toimintaa.

Strategiatyö kannattaa tehdä perusteellisesti ja huolella. Myös sen käyttöön otosta ja linjan säilymisestä on huolehdittava. Strategiatyön tavoitteet on hyvä jakaa pienempiin välitavoitteisiin, muutokset eivät tapahdu hetkessä. Aivovamma lisää muutosten luomaa hämmennystä ja esimerkiksi muistiongelmien hidastavat uuden tiedon vastaanottamista. Siksi näen tärkeänä, että tilanne pysyy mahdollisimman tasaisena ja muutokset maltillisina.

Järjestöltä vaaditaan vahvaa strategiatyötä, että sen on mahdollista pysyä perustehtävässään ja kehittää toimintaa oikeaan suuntaan (Särkelä, 138-139). Hyvän ja tarkoituksenmukaisen vapaaehtoistoiminnan tarjoamisen kautta Aivovammaliittokin kilpailee jäsenistönsä hyvinvoinnista ja viihtymisestä – halusta kuulua yhteisöön, tehdä järjestöä tunnetuksi. Hyvin organisoidun vapaaehtoistyön kautta voidaan tukea osaltaan järjestön kilpailukykyä ja kasvuedellytyksiä.

Vapaaehtoistoiminta voi tuoda mukanaan myös negatiivisia kokemuksia. Koska toiminta on vapaamuotoista, esiintyy myös vallankäyttöä, hyödyntämistä, loppuun palamista ja henkistä väkivaltaa. Koulutuksella, ohjauksella ja valvonnalla on suuri merkitys näiden vähentämisessä. (Nylund & Yeung 2005, 30.)

Pekka Sauri (2010, 114; 117) kirjoittaa vapaaehtoistyöntekijän väsymisestä. Tehtäviä voi kasautua liikaa tai motivaatio voi hiipua. Vapaaehtoistyössä uupuminen voi olla jopa armottomampaa kuin ansiotyössä. Vapaa-ajalla tehty työ asettaa erityisiä haasteita ajankäytölle ja jaksamiselle. Motivaation kaikkoonseen voi olla erilaisia syitä ja tuloksena työn iloton suorittaminen. Ilman motivaation tuomaa intoa vapaaehtoistyö on lopulta mahdottomuus.

Laitetaan pitkästä miinuksesta plussa! Totesi yksi vastaaja. Laitetaan Aivovammaliiton vapaaehtoistyön timantti loistamaan, hiotaan kiiltäväksi sivu kerrallaan. Tuetaan vapaaehtoistyön kautta koko liiton kehittymistä, uskottavuutta ja toimintaa – ja unohdetaan vanhat vaikeudet.

”Ystävyys vammautuneiden välille sekä omaisten mukana ollessa. Asenteena mitä hyvää on saanut ajan myötä. Eikä aina moitetta. Ei vammautuneelta, vammautuneesta eikä olosuhteista. Laitetaan pitkästä miinuksesta plussa! Ilman vitsejä kuitenkin. Totuus on niin raju vammaisella.”

LÄHTEET

- Harju, Aaro 2007. Aarre loistamaan. Teoksessa Aaro Harju (toim.) Kansalaistoimintaan kätkeyty aarre. Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry., 10-25.
- Harju, Aaro 2004. Järjestön kehittäminen. Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry.
- Harju, Aaro 2005. Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittajana. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 58-80.
- Heikkala, Juha 2001. Järjestön strategia. Käsikirja elinvoimaisen tulevaisuuden luomiseen. Tampere: Tampere University Press.
- Heikkala, Juha 2007. Osaaminen on kivaa. Teoksessa Aaro Harju (toim.) Kansalaistoimintaan kätkeyty aarre. Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry., 86-97.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2000. Tutki ja kirjoita (6., uudistettu painos). Helsinki: Tammi.
- Honkala, Sini & Rantanen, Taina 2011. Hyvinvointia eläkeikäisille ihmisille laadukkaalla vapaaehtoistyöllä. Tutkimus- ja kehittämiskeskus GeroCenter. Viitattu 31.3.2012. http://www.kansalaisareena.fi/VAU_julkaisu_280911.pdf
- Kansalaisareena. Vapaaehtoistoiminnan vuoden tutkimus 2011. Viitattu 9.2.2012. http://kansalaisareena.fi/Vapeht_vuoden_tutkimus.pdf
- Kuuskoski, Eeva 2003. Vertaistoiminta osana ihmisyyttä. Teoksessa Jorma Niemelä & Virpi Dufva (toim.) Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituhanella. Jyväskylä: PS-kustannus, 30-39.
- Lahti, Pirkko 2003. Järjestöjen edunvalvonta. Teoksessa Jorma Niemelä & Virpi Dufva (toim.) Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituhanella. Jyväskylä: PS-kustannus, 86-93.
- Lindstam, Sirkku 2010. Päämääränä parempi huomina? Kartoitustyö Aivovammaliiton strategian laadinnan pohjaksi. Aivovammaliiton julkaisu 1/2010.

Nylund, Marianne & Yeung Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoisuuden anti, arvot ja osallisuus murroksessa. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 13-38.

Pessi, Anne Birgitta & Oravasaari, Tomi. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Raha-automaattiyhdistys 2010.

Pullinen, Markku 2007. Uusi huomion suunta. Teoksessa Aaro Harju (toim.) Kansalaistoimintaan kätkeyty aarre. Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry., 34-43.

Sauri, Pekka 2010. Vapaaehtoisen uupumus. Teoksessa Meri Tennilä (toim.) 10 askelta parempaan vapaaehtoistoimintaan. Vihreä Sivistysliitto ry., 114-117.

Särkelä, Riitta 2007. Järjestöt vaikuttamisen foorumeina. Teoksessa Aaro Harju (toim.) Kansalaistoimintaan kätkeyty aarre. Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry., 128-141.

Tenovuo, Olli 2011. Nykykäsityksiä lapsusiän aivovammoista ja niiden pitkäaikaisvaikutuksista [luento]. Lasten ja nuorten tapaturmaiset aivovammat –seminaari 15.11.2011. Turku: Varsinais-Suomen Aivovammayhdistys.

Tenovuo, Olli 2010. Tietoa aivovammoista. Viitattu 30.3.2012. <http://www.ollitenovuo.com/75>

Uusitalo, Hannu 1999. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. Helsinki: WSOY.

Yeung, Anne Birgitta 2004. Miksi vapaaehtoistoimintaan? Viitattu 8.4.2012. Artikkel. http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/vapaaehtoistoiminta/miksi_vapaaehtoistoimintaan

Yeung, Anne Birgitta 2005a. Tutkimustyökaluja vapaaehtoisuuden mysteeriin. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 83-103.

Yeung, Anne Birgitta 2005b. Vapaaehtoistoiminnan timantti. Miten mallintaa motivaatiota? Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 104-125.

Yeung, Anne Birgitta 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – ihanteita vai todellisuutta? Tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry.

LIITTEET

TUTKIMUSLOMAKE

Vapaaehtoistyö Aivovammaliitossa

Hyvä Aivovammaliiton vapaaehtoistyöntekijä! Toimintamme kehittämiseksi teemme tutkimuksen Aivovammaliiton vapaaehtoistyöstä. Kiinnostuksen kohteena on nimenomaan Aivovammaliitolle – ei paikallisyhdistykselle – tehty vapaaehtoistyö.

Tutkimuksen pohjalta luodaan Aivovammaliitolle vapaaehtoistyön strategia. Osallistumisellasi voit vaikuttaa toiminnan tulevaisuuteen!

Tässä tutkimuksessa vapaaehtoistyöllä tarkoitetaan

- palkatonta toimintaa järjestössä
- toimintaa omasta vapaasta tahdosta
- toimintaa, joka hyödyttää kolmatta osapuolta perhe- ja ystäväpiirin ulkopuolella
- kaikille avointa toimintaa

Tutkimuksen tekemisestä vastaa järjestösuunnittelija Annukka Helander. Kaikki tiedot käsitellään luottamuksellisesti. Tutkimus valmistuu huhtikuussa 2012. Tutkimus on osa opinnäytetyötä HUMAK:iin.

Yhteystiedot puh. 050 5500 541 tai annukka.helander@aivovammaliitto.fi.

Vastaaminen kestää 20-40 minuuttia.

Vastausaikaa on 1.4.2012 asti.

Kiitos osallistumisestasi!

VASTAAJAN TAUSTATIEDOT

Sukupuoli   ☐ nainen
                  ☐ mies

Ikä   ☐ 28 v. tai nuorempi
                  ☐ 29-35 v.
                  ☐ 36-45 v.
                  ☐ 46-55 v.
                  ☐ 56-65 v.
                  ☐ 66 v. tai vanhempi

Oletko   ☐ saanut aivovamman
                  ☐ aivovamman saaneen omainen
                  ☐ toiminnassa mukana muusta syystä, mikä

Oletko   ☐ kokopäivätyössä
                  ☐ osa-aikatyössä
                  ☐ eläkkeellä
                  ☐ täysipäiväinen opiskelija
                  ☐ muu, mikä _____

Kuinka monta vuotta olet ollut mukana Aivovammaliiton toiminnassa vapaaehtoistyöntekijänä?

☐ 0-2 vuotta
☐ 3-6 vuotta
☐ 7-10 vuotta
☐ 11 vuotta tai yli

TUTKIMUSKYSYMYKSET

1. Mihin vapaaehtoistyöhön osallistut tällä hetkellä Aivovammaliitossa? Valitse yksi tai useampi vaihtoehto.

- ☐ EHKÄSE-ryhmä (ennalta ehkäisevä työ)
- ☐ Vertaistukitoiminta
- ☐ Kokemuskouluttaja
- ☐ Lehtityöryhmä
- ☐ Oikeuksienvälontaryhmä
- ☐ Liittohallitus (varsinainen tai varajäsen)
- ☐ Nuorisovastaava
- ☐ muu, mikä? _____

_____

2. Mitä vapaaehtoistyötä olet tehnyt aikaisemmin Aivovammaliitossa? (Eli mitä et enää tällä hetkellä tee).

_____
_____
_____
_____

3. Millaista tukea ja/tai koulutusta olet saanut tehtäviisi Aivovammaliitosta?

_____
_____
_____
_____

4. Oletko saanut mielestäsi riittävästi perehdytystä tehtäviisi Aivovammaliitossa?

_____
_____

5. Millaiseksi arvioit yhteistyön sujumisen Aivovammaliiton työntekijöiden kanssa vapaaehtoistyöhön liittyen?

sujuu oikein hyvin   ☐   ☐   ☐   ☐   ☐   ei suju ollenkaan hyvin

+

-

Tähän voit kirjoittaa kommenttisi edellä olevaan kysymykseen liittyen.

---

6. Kuinka monta tuntia kuukaudessa keskimäärin teet vapaaehtoistyötä Aivovammaliitossa tällä hetkellä? Anna arvio kaikesta vapaaehtoistoiminnasta Aivovammaliitossa yhteensä.

- ☐ 0 h
- ☐ 1-5 h
- ☐ 6-10 h
- ☐ 11-20 h
- ☐ 21-30 h
- ☐ 31-50 h
- ☐ yli 50 h

7. Mikä on saanut sinut tulemaan mukaan Aivovammaliiton toimintaan?

---

8. Mikä on saanut sinut pysymään mukana Aivovammaliiton toiminnassa?

---

9. Teetkö vapaaehtoistyötä muulle yhteisölle kuin Aivovammaliitolle?

- ☐ Aivovammayhdistys (joku Aivovammaliiton paikallisyhdistyksistä)
- ☐ Muu sosiaali- ja terveysalan järjestö
- ☐ Liikunta- ja urheilujärjestö
- ☐ Taide- ja kulttuurialan järjestö
- ☐ Yhteiskunnallinen toiminta
- ☐ Lasten ja nuorten parissa toimiva järjestö
- ☐ Seurakunta ja kirkko
- ☐ Eläkeläisjärjestö
- ☐ Muu, mikä _____

10. Minkä yhteisön toiminnan parissa teet vapaaehtoistyötä eniten?

---

11. Saako vapaaehtoistyön tekemisestä mielestäsi aiheutua kuluja tekijälle? Perustele vastauksesi.

- ☐ kyllä
- ☐ ei

---

12. Miten Aivovammaliiton vapaaehtoistyötä voisi kehittää?

Esimerkiksi voisiko olla joku nykyisestä poikkeava vapaaehtoistyön muoto? Miten vapaaehtoistyöntekijöitä voisi tukea? Miten yhteydenpitoa työntekijöiden ja vapaaehtoistyöntekijöitten välillä voisi kehittää?

Kirjoita ideasi Aivovammaliiton vapaaehtoistyön kehittämiseksi. Halutessasi voit myös jättää yhteystietosi haastattelua varten.

---

13. Missä Aivovammaliiton vapaaehtoistyössä on erityisesti onnistuttu?

---

14. Mikä Aivovammaliiton vapaaehtoistyöntekijänä on sinulle tärkeää? Arvioi janalla rastittamalla sopiva ruutu, mihin kohtaan mielipiteesi parhaiten osuu.

(Vapaaehtoismotivaation timanttimalli)

Saan enemmän kuin annan. Voin toteuttaa itseäni. Saan ryhtiä ajan-
käyttööni ja työ-
kokemusta. Tunnen itseni
tarpeelliseksi, saan
onnistumisen kokemuksia.
Vapaaehtoistyö vaikuttaa
hyvinvointiini.

☐☐☐☐☐☐☐☐☐

Annan enemmän kuin saan. Minulla on
luontainen halu auttaa.
Elämäkokemuksistani on
hyötyä toiminnassa.
Haluan esimerkkini kautta
saada muutkin auttamaan.
Vapaaehtoistyön kautta
voin vähentää
eriarvoisuutta.

Jatkuvuus. Minulle on mielekästä tuttu aihepiiri. Toiminta sopii nykyiseen elämäntilanteeseeni. Toiminta ylläpitää jaksamista ja hyvinvointia. Aikaisemmat hyvät kokemukset vapaaehtoistyöstä vaikuttavat osallistumishaluuni.

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Uuden etsintä. Minua kiinnostaa uudet asiat. Toiminta on hyvää vastapainoa muulle elämän sisällölle. Opin uutta ja persoonani voi kehittyä.

Etäisyys. Minulle on tärkeää toiminnan joustavuus. Yhteistoiminnassa ihmisten kanssa tulee säilyä riittävä etäisyys. Toiminnan tulee olla mahdollisimman vähän byrokraattista. En halua sitoutua toimintaan pitkäksi aikaa, vaan minulle sopii paremmin yksittäisiin tapahtumiin osallistuminen tai projektien tekeminen.

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Läheisyys. Haluan kokea kuuluvani ryhmään ja tavata uusia ihmisiä. Sosiaalisuus, vuorovaikutus ja ryhmähenki on minulle tärkeää.

Pohdinta. Oma henkinen kasvu on tärkeää. Toiminnalla tulee olla omiin arvoihini sopiva arvopohja. Kasvan itse henkisesti tasolla toiminnan myötä ja voin läpikäydä elämäni merkittäviä asioita.

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Toiminta. Haluan täyttää vapaa-ajalleni. Toimeliaisuus on minulle tärkeää. Arvostan sitä, miten järjestö organisoii vapaaehtoistoimintaa.

KIITOS VASTAUKSISTASI!